

Universiteit Antwerpen
Faculteit Politieke en Sociale Wetenschappen
Academiejaar 2011-2012

Promotor: Prof. Dr. Bea Cantillon
Medebeoordelaar: Karel Van den Bosch

Staan de toegangspoorten naar het hoger onderwijs voor iedereen even ver open?

Sociale ongelijkheden in het hoger onderwijs en een evaluatie van het huidige systeem van
studiefinanciering.

Eindverhandeling voorgelegd met het oog op het behalen van de graad van Master in de
politieke en sociale wetenschappen, optie sociologie.

Marjolein Braspenningx
Juni 2012

Marjolein Braspenningx

Abstract

Dit werkstuk omvat een schets van de bestaande sociale ongelijkheden in het Vlaamse hoger onderwijs en een evaluatie van het huidige Vlaamse systeem van studiefinanciering. Onze probleemstelling belicht de problematiek van bestaande sociale ongelijkheden in het hoger onderwijs enerzijds en de opgang van maatschappelijke processen die duiden op minder familiale solidariteit anderzijds. In dit licht werd de onderzoeksvraag vormgegeven: voldoet het huidige systeem van studiefinanciering om de sociale ongelijkheden in het hoger onderwijs in te dijken? Door middel van inzichten van belangrijke auteurs, schetsen we een theoretisch kader betreffende de sociale ongelijkheden in het hoger onderwijs. Een bredere conceptualisering van studiefinanciering in Vlaanderen blijft niet achterwege, evenals een literatuurstudie omtrent de totale studiekosten en het profiel van beursstudenten. Aan de hand van een grondige analyse van Vlaamse data afkomstig van alle hogere onderwijsinstellingen, formuleren we hypothesen met betrekking tot de een differentiële studievoortgang tussen studenten met verschillende achtergrondkenmerken. Hierop volgen hypothesetoetsingen aan de hand van een databestand van de Universiteit Antwerpen. Concreet wordt nagegaan in welke mate individuele achtergrondkenmerken een effect hebben op de studievoortgang van een student in het hoger onderwijs. Zo zien we dat voornamelijk mannelijke studenten met een niet-Europese nationaliteit, zonder algemeen secundair onderwijsdiploma en met een studietoelage een lagere studievoortgang kennen binnen het hoger onderwijs dan een gemiddeld student. Afsluitend wordt het huidige systeem van studiefinanciering onderworpen aan een grondige evaluatie; dit op basis van het berekenen van de studiekostendekking en een sterkte/zwakte analyse aan de hand van de literatuur. Dit alles vertalen we in enkele aanbevelingen die tot een beter studiefinancieringsbeleid zouden kunnen leiden.

Sleutelwoorden: Hoger onderwijs – Studietoelagen – Sociale ongelijkheden – Bourdieu – Studievoortgang – Evaluatie studiefinanciering.

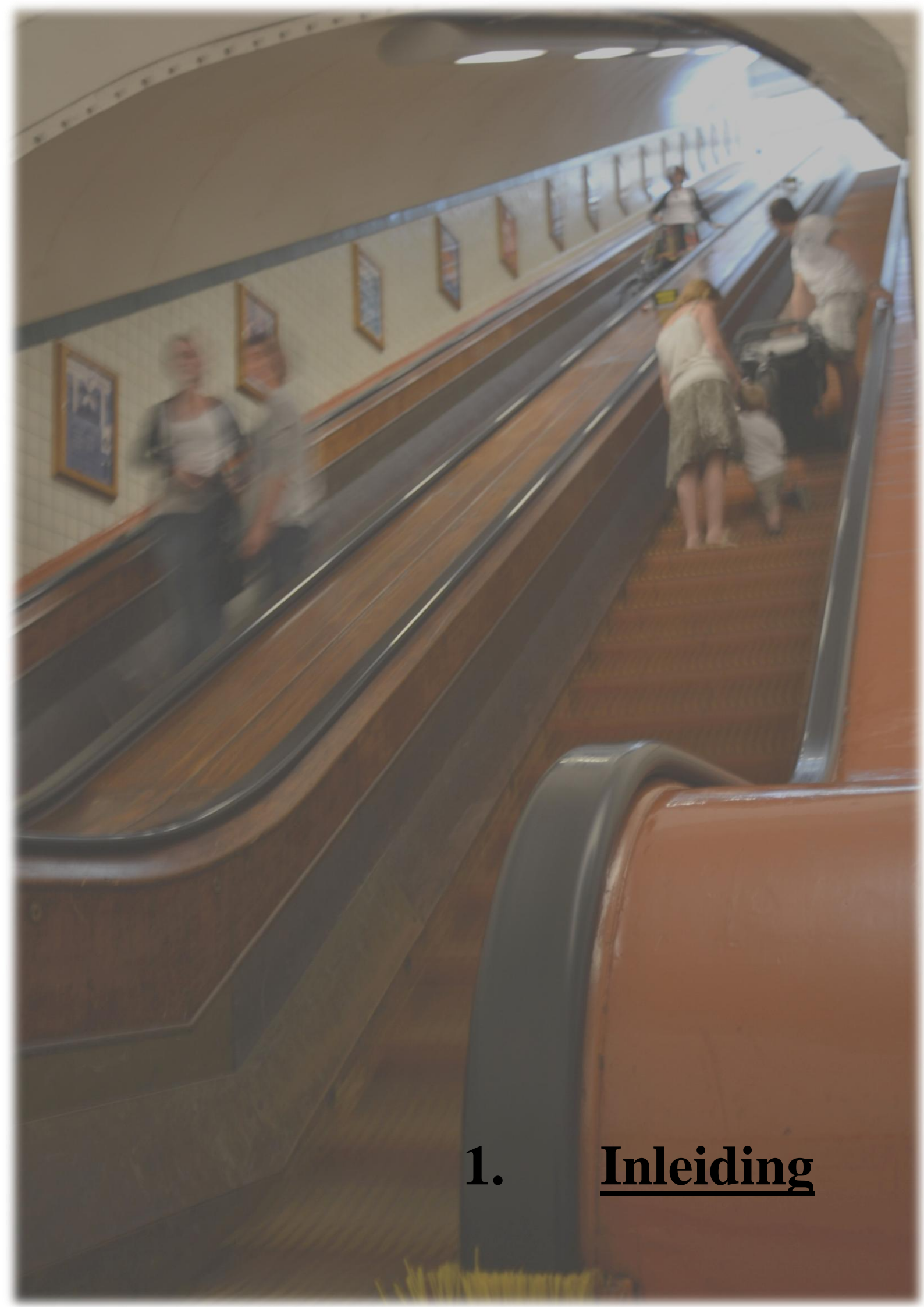
Dankwoord

Reeds bij de aanvang van deze masterscriptie werd duidelijk dat mijn dankwoord gewijd moest worden aan een groot aantal mensen. Deze masterscriptie kon immers niet tot stand komen zonder de vele hulp van anderen. Ten eerste bedank ik graag mijn promotor, prof. Dr. Bea Cantillon voor alle bereidwillige hulp gedurende het hele academiejaar. Voor antwoorden op mijn vragen en suggesties kon ik steeds terecht. Daarnaast wijd ik ook graag een woordje van dank aan mijn gezinsleden; zowel mijn vader, moeder als stiefpapa werden steeds bereid bevonden tot het nalezen van grote delen tekst en tot het bieden van enig woordje opbouwende kritiek. Vervolgens gaat mijn dank uit naar de mensen van de Databank Hoger Onderwijs voor het ter beschikking stellen van de vele data omtrent studierendement in het hoger onderwijs. Naast deze algemene cijfergegevens werd ook hulp aangeboden vanuit de Universiteit Antwerpen; zo zorgde Ian Segal voor een statistisch gegevensbestand waarop uitgebreide analyses konden voltrokken worden. Ook Bérénice Storms verdient een woordje van dank. Dankzij haar uitgebreide studiekostenraming voor een student hoger onderwijs werd de berekening van de dekkingsgraad en daarmee een evaluatie van het huidige systeem van studiefinanciering mogelijk gemaakt. Tot slot zou ik graag mijn enorme dank willen uiten aan Frans Devenyns. Vooreerst heeft hij hulp geboden tijdens het uitstippelen van mijn traject en daarmee de inhoudsopgave mee vorm gegeven. Daarnaast kon ik met mijn vragen en voor het meest recente cijfermateriaal steeds komen aankloppen. Beste Frans Devenyns, bedankt voor al jouw tijd en moeite.

Inhoudsopgave

Abstract.....	3
Dankwoord.....	4
1. Inleiding.....	7
1.1 Centrale probleemstelling.....	8
1.2 Onderzoeksvraag.....	10
1.3 Structuur en methodologie.....	11
2. Studiefinanciering in het hoger onderwijs: een beschrijving.....	13
2.1 Theoretisch kader.....	14
2.2 Wat wil ‘studiefinanciering’ in Vlaanderen zeggen?.....	16
2.2.1 Historiek/padafhankelijkheid.....	16
2.2.2 Structuur, kost en verdeling.....	18
2.2.3 Beleidsvisie/Sociaal statuut van de student.....	19
2.2.4 Beslissingsprocedure.....	20
2.3 Wat kost het om deel te nemen aan hoger onderwijs?.....	23
2.4 Welk profiel hebben toelagetrekkers?.....	25
2.4.1 Algemene doorstroom naar het hoger onderwijs.....	25
2.4.2 Socio-economisch profiel van studenten met een studietoelage.....	25
2.4.3 Verdeling van beursstudenten over de instellingen.....	27
2.4.4 Relatie met studierendement aan instelling?.....	28
2.5 Studietoelage op individueel niveau voor de student.....	29
3. Ongelijkheden in het hoger onderwijs: een verkennend onderzoek.....	31
3.1 Determinanten voor een differentiële studievoortgang in het hoger onderwijs.....	32
3.2 Effecten van achtergrondkenmerken op een differentiële studievoortgang, generatiestudenten Universiteit Antwerpen.....	35
3.2.1 Methodologie.....	35
3.2.2 Algemene verschillen tussen beurs- en niet-beursstudenten.....	36
3.2.3 Regressieresultaten.....	36
3.3 Andere verklaringen voor een differentiële studievoortgang tussen beurs- en niet- beursstudenten.....	40
4. Evaluatie van het huidige systeem van studiefinanciering.....	41

4.1	Hoe verhouden de studietoelagen zich tot de studiekosten?.....	42
4.2	Een analyse van het gehele systeem van studiefinanciering.....	45
4.3	Aanbevelingen	47
5.	Algemene conclusies	49
Bijlagen	.....	52
Bibliografie	.....	88

1. Inleiding

1.1 Centrale probleemstelling

Meer en meer valt in de literatuur te lezen dat laaggeschooldheid een nieuwe vorm van sociale uitsluiting vormt. De huidige kenniseconomie vereist steeds meer een arbeidsmarkt die bestaat uit hoger opgeleide mensen. Dit valt ook te merken aan de steeds grotere participatie aan het hoger onderwijs de laatste decennia. Ofschoon een hogere onderwijsparticipatie maatschappelijk een goede zaak is, kan worden vastgesteld dat er sterke sociale ongelijkheden te bespeuren vallen binnen de schoolmuren van zowel het lager als het secundair onderwijs die zich ongewild verder zetten in het hoger onderwijs. Jongeren met gunstige achtergrondkenmerken staan als het ware op een opgaande roltrap; zij genieten van financiële voordelen en allerlei andere factoren die ertoe leiden dat zij een grote kans maken op een hoog studierendement en een hoger onderwijsdiploma. Zo zijn de ouders van deze jongeren vaak hooggeschoold, genieten zij van een (meer dan) degelijk inkomen en krijgen zij alle kansen voor en tijdens de aanvang van hun hogere studie. Aan de keerzijde zien we jongeren die op een neergaande roltrap staan; hun minder gunstige achtergrondkenmerken werken eerder een laag studierendement en een lagere kans op een hoger onderwijsdiploma in de hand. Deze studenten genieten immers niet van een gunstige woon- en leefsituatie, financiële zekerheid of meerdere kansen in het hoger onderwijs. Net deze studenten hebben vaak recht op een studietoelage van de Vlaamse overheid, maar volstaat deze wel om de neergaande roltrap halt te doen houden of van richting te veranderen?

In wat volgt, worden enkele redenen opgesomd die aantonen waarom het maatschappelijk relevant is om de bestaande sociale ongelijkheden in het hoger onderwijs te onderzoeken en aan te pakken. Hoofdzakelijk kan het argument van zoveel mogelijk hoog opgeleiden in een geglobaliseerde economie aangehaald worden; deze opbrengsten kunnen van individuele aard zijn, maar ook ten goede komen aan de hele samenleving. Zo kan een diploma hoger onderwijs de persoonlijke ontwikkeling van het individu versterken en hogere kansen op de arbeidsmarkt evenals meer financiële zekerheid bieden. Daarnaast betekenen in een geglobaliseerde samenleving waar kennis van onschatbare waarde is, hoger opgeleiden goede inzetbare krachten op de arbeidsmarkt. Het eerste principe van de Bolognaverklaring omschrijft exact deze nood aan hoogopgeleiden. Men wil immers de *“Bevordering van de kennismaatschappij/onderwijs door de overheid voor zoveel mogelijk Europeanen”* realiseren. Samenvattend kunnen we stellen dat het vanuit individueel en maatschappelijk oogpunt een positieve zaak is zoveel mogelijk mensen de kans te bieden zich verder te scholen via het hoger onderwijs.

Dat participatie aan het hoger onderwijs moet opengesteld worden voor zoveel mogelijk mensen, blijkt duidelijk uit de voorgaande paragraaf; maar hoe ver reikt het overheidsinstrumentarium om optimale gelijkheid in de participatie en studievoortgang aan het hoger onderwijs te verwezenlijken? Het belangrijkste instrument waarover de Vlaamse overheid beschikt, betreft het gehele stelsel van studiefinanciering. Studenten die omwille van geldelijke redenen de drempel te hoog zien om deel te nemen aan het hoger onderwijs kunnen terugvallen op een financieel duwtje in de rug door de overheid. In artikel 3 van het Decreet betreffende de Studiefinanciering in de Vlaamse Gemeenschap (2007) lezen we:

“De studietoelagen hebben tot doel een bijdrage te leveren aan de democratisering van het onderwijs door financiële drempels weg te werken” (Demeulenaere, 2007).

Naast de aanhoudende sociale ongelijkheden in het hoger onderwijs, zijn er een aantal belangrijke verschuivingen in onze samenleving die het noodzakelijk maken om het stelsel van studiefinanciering in Vlaanderen te herbevragen. Zo zijn er een aantal ingrijpende veranderingen doorgevoerd in de onderwijswereld zelf. Het gaat hier onder meer om de aanpassing van het Vlaamse hoger onderwijs aan de Europese structuur van Bachelor en Master, de modularisering van het onderwijs en het aanmoedigen van de internationale mobiliteit van studenten. Ook de stijgende vraag naar levenslang leren is een belangrijke evolutie. Onze kennismaatschappij vraagt om regelmatige bijscholing en heroriëntering, en dus ook meer flexibiliteit in het studietraject. Een andere grote verandering heeft betrekking op de gezinssamenstelling en samenlevingsvormen die in de maatschappij van vandaag steeds meer hun ingang hebben gevonden. De traditionele vorm van een koppel met kinderen verliest aan belang, terwijl het aantal alleenstaanden, eenouder- en mozaïekgezinnen toeneemt. Gezinnen zijn kleiner geworden en minder stabiel. Het huidige systeem van studiefinanciering moet de laatste decennia dan ook steeds vaker rekening houden met een sterke afname van de familiale solidariteit tussen de student en zijn/haar ouders (Cantillon, Verbist, & Segal, 2005). Uit cijfers van de Vlaamse Hogeronderwijsraad blijkt dat de vraag naar studiefinanciering elk jaar stijgt¹. Wat indien echter wordt afgezien van het klassieke patroon waarbij een student kan terugvallen op familiale banden om zijn/haar studies te financieren? In onze masterscriptie stellen we ons dan ook de vraag in welke mate het huidige studiefinancieringssysteem nog toereikend is om aan deze nieuwe noden tegemoet te komen.

---

¹ Zie grafiek 1, bijlage p55

1.2 Onderzoeksvraag

Tijdens het schetsen van de probleemstelling werd het belang van hoger onderwijs en de aanwezigheid van grote sociale ongelijkheden in het onderwijs reeds onderstreept. Het is dus van groot belang dat laaggeschooldheid een halt wordt toegeroepen, dit omwille van individuele en maatschappelijke redenen. Het hele systeem van studiefinanciering dat moet dienen voor een gelijke participatie en studievoortgang aan het hoger onderwijs, zou mogelijkwijs niet meer kunnen voldoen vanwege enkele maatschappelijke veranderingen die de afname van familiale solidariteit sterk in de hand werken. Daarom kan de vraag worden gesteld of het huidige systeem van studiefinanciering nog wel een gerichte oplossing biedt tegen sociale ongelijkheden in het hoger onderwijs, samengaand met deze maatschappelijke veranderingen.

Al het voorgaande mee in acht genomen, zal de onderzoeksvraag die tijdens deze masterscriptie centraal staat, luiden: *“Is het huidig systeem van studiefinanciering in het hoger onderwijs over het algemeen een efficiënte strategie om ongelijkheden in het hoger onderwijs in te dijken?”*. We trachten deze onderzoeksvraag te evalueren door middel van antwoorden te zoeken op meerdere deelvragen op basis van een uitgebreide literatuurstudie met daaropvolgend een verkennend onderzoek. Wat betekent studiefinanciering in Vlaanderen? Wat kost het om deel te nemen aan hoger onderwijs en dekt het huidig systeem van studietoelagen de studiekosten? Wie zijn de toelagetrekkers? Wat betekent een studietoelage op individueel niveau? Bestaat er een verband tussen beursstudenten en hun studierendement in het hoger onderwijs? Wat zijn de tekortkomingen en inconsistenties in ons huidig systeem van studiefinanciering? Deze deelvragen zullen bepalend zijn voor de algemene structuur van dit werkstuk.

1.3 Structuur en methodologie

Bij de aanvang van deze masterscriptie trachten we een duidelijk beeld te scheppen van de bestaande sociale ongelijkheden in het hoger onderwijs en het huidige systeem van studiefinanciering dat hierop een antwoord probeert te bieden. We gaan op zoek naar een theoretische omkadering van de belangrijkste resultaten en opvallendste trends. Allerlei databases zoals de online database van de UA-bibliotheek, Google Scholar en internetsites van gespecialiseerde instanties zoals de dienst School- en Studietoelagen van de Vlaamse Overheid, de Vlaamse Hogeronderwijsraad, het Centrum voor Sociaal Beleid Herman Deleeck en dergelijke, vormen hiervoor een dankbare bron van informatie. Aan de hand van de rapporten, werkstukken en adviezen die via deze weg werden bekomen, kwam een uitgebreide literatuurstudie tot stand. Doch werd niet alles letterlijk overgenomen uit de literatuur; zo zijn (bijna) alle cijfergegevens vervangen door de meest recente data, zelfs tot academiejaar 2012-2013 waar mogelijk. Deze literatuurstudie zal de hoofdbrok vormen van deze masterscriptie; we hebben immers een groot aantal deelonderzoeksvragen te beantwoorden aan de hand van de vele literatuur.

Eens de belangrijkste theoretische inzichten weergegeven, gaan we aan de hand van recente datagegevens op zoek naar causale structuren met betrekking tot toelagetrekkers en hun studievoortgang. Cijfers omtrent differentiële slaagkansen in het hoger onderwijs geven ons een algemeen beeld van de risicokenmerken van een student die de kans op een positieve studievoortgang doen afnemen. Deze data werd aangevraagd en verkregen via de Databank Hoger Onderwijs en betreffen alle hogere onderwijsinstellingen in Vlaanderen in het academiejaar 2009-2010. Concreet willen we aan de hand van deze data achterhalen of beursstudenten al dan niet een lagere slaagkans hebben in het hoger onderwijs dan studenten zonder toelage. Een andere dataset die ter beschikking werd gesteld, betreft alle studenten van de Universiteit Antwerpen gekoppeld aan hun socio-economische achtergrondkenmerken. Op basis van deze gegevens leggen we causale structuren bloot die bestaan tussen de sociale achtergrondkenmerken van de student, het al dan niet beursgerechtigd zijn en de studievoortgang. Zijn deze achtergrondkenmerken in sterke mate bepalend voor de studievoortgang van een student hoger onderwijs? Een lineaire regressie met als onafhankelijke variabele ‘Student heeft een studietoelage ontvangen, ja dan nee’ en als afhankelijke variabele het studierendement van de student in kwestie is hier het best op zijn plaats. In een tweede laag in de regressie worden sociale en economische

achtergrondkenmerken van de student mee in rekening gebracht en gaan we op zoek naar een eventuele verandering in het effect van het al dan niet hebben van een studietoelage.

Ter afsluiting volgt, met al het voorgaande mee in acht genomen, een evaluatie van het huidige systeem van studiefinanciering. Kort kijken we naar de studiekostendekking en worden enkele sterke en minder sterke punten op een rijtje gezet en afgespiegeld aan onze huidige maatschappelijke realiteit. Tot slot gaan we op zoek naar enkele aanbevelingen voor het huidige systeem van studiefinanciering.

**2. Studiefinanciering in het
hoger onderwijs: een
beschrijving**

2.1 Theoretisch kader

In het inleidende deel werden reeds de probleemstelling, de onderzoeksvraag en enkele deelonderzoeksvragen geschetst. We haalden reeds aan dat er sterke sociale ongelijkheden bestaan binnen het hoger onderwijs betreffende het studierendement en dat belangrijke maatschappelijke verschuivingen de familiale solidariteit geen goed doen. In de volgende paragraaf gaan we op zoek naar een meer theoretische omkadering van sociale ongelijkheden in het hoger onderwijs.

Wanneer we ons in de sociologische literatuur verdiepen in het probleem van sociale ongelijkheden in het onderwijs, komen we al gauw terecht bij enkele belanghebbende auteurs. Zo is er Weber die eerder denkt vanuit een economisch paradigma; Bourdieu daarentegen baseert zijn verklaringen voor sociale ongelijkheid eerder op sociale gronden (Weyns, 2009). Toegepast op onze probleemstelling en onderzoeksvraag wil dit zeggen dat studenten hoger onderwijs met een studietoelage enerzijds vanuit economisch oogpunt kunnen handelen, hetgeen maakt dat zij een hoger studierendement zouden behalen; anderzijds ingebed zijn in sociale structuren die een lager studierendement in de hand werken. Kortom, we onderscheiden twee tegengestelde verwachtingspatronen omtrent beursstudenten en hun studievoortgang; doen deze studenten het beter of net slechter in het hoger onderwijs?

Indien beurgerechtigde studenten, althans volgens de gedachtegang van Weber, zo doelrationeel mogelijk zouden handelen (Weyns, 2009), trachten zij een zo hoog mogelijk studierendement te behalen daar deze studenten hun studietoelage kunnen verliezen wanneer zij meerdere malen niet voldoende credits behalen. Voor doelrationeel handelende beursstudenten wordt het mogelijke verlies van hun studietoelage als incentief beschouwd om een zo hoog mogelijk studierendement te behalen; zij trachten immers geen enkele kans te verspillen. Zuiver rationeel bekeken, hebben beursstudenten er alle belang bij hun beschikbare middelen zo efficiënt mogelijk in te zetten en dus goede punten te behalen; daar dit ook een financiële consequentie inhoudt.

Anderzijds zou men dit ook vanuit sociaal oogpunt kunnen bekijken. In deze gedachtegang wordt het belang van sociale achtergrondkenmerken die de kans op voldoende studierendement afremmen, duidelijk onderstreept (denk hierbij aan de metafoer van een neergaande roltrap). De meest gekende en tevens ook voornaamste auteur die schreef over de belanghebbende rol van sociale achtergrondkenmerken in het (hoger) onderwijs is Pierre

Bourdieu. De bewering dat ongelijkheden in het onderwijs enkel te wijten zijn aan monetaire verschillen tussen studenten, wijst hij resoluut af. Bourdieu stelt dat mensen niet handelen vanuit een zuiver rationeel bewustzijn, maar ingebed zijn in een sociale structuur die maakt dat zij allen handelen volgens de sociale positie die zij bekleden in de samenleving. Zo stelt Bourdieu dat alle individuen drager zijn van kapitaal dat zich reproduceert en kan leiden tot winstgevende situaties. Zijn hypothese luidt dat kinderen uit verscheidene sociale klassen over een verschillende hoeveelheid cultureel kapitaal beschikken en dat studenten uit hogere sociale klassen naar verhouding veel meer ‘winst’ kunnen realiseren tijdens hun studie dan studenten uit de lagere sociale klassen. Daarbovenop stelt hij dat cultureel kapitaal kan geïnstitutionaliseerd worden door middel van een diploma, hetgeen meestal ook wordt omgezet in financieel kapitaal (Weyns, 2009). Bij aanvang van het hoger onderwijs speelt de hoeveelheid cultureel kapitaal dus een doorslaggevende rol voor de latere studievoortgang en de hoeveelheid cultureel, sociaal en financieel kapitaal; we kennen dit als het Matteüseffect. Beursgerechtigde studenten zijn vaak drager van sociale en economische achtergrondkenmerken die een lager studierendement in de hand werken. Indien we Bourdieu volgen in zijn redenering, verwachten we dat beursstudenten een lager studierendement behalen dan niet-beursstudenten.

Naarmate we steeds meer resultaten kennen, blijkt het sociaal paradigma de overhand te nemen. Recente datagegevens bieden immers een eenduidig bewijs voor de aanname van Bourdieus stellingen. Zo komt duidelijk naar voren dat bepaalde factoren nefast kunnen zijn voor een verdere doorstroom naar of het behalen van een diploma in het hoger onderwijs. Deze factoren zijn ondermeer: geen of een laag inkomen en een laag opleidingsniveau van de ouders, de gevolgde studierichting in de middelbare school, de nationaliteit van de leerling of van zijn/haar ouders. Wanneer we kijken naar het profiel van toelagetrekkers, zien we dat dit vaak de jongeren zijn die te kampen hebben met voorgaande problematieken. Er zou dus vanuit gegaan kunnen worden dat jongeren die een studiebeurs aanvragen veelal ook drager zijn van een aantal factoren die bepalen dat deze jongere het moeilijk zal hebben een diploma te halen in het hoger onderwijs. We kunnen hieruit besluiten dat onderwijs er moeilijk in slaagt sociale ongelijkheden weg te werken, integendeel; sociale ongelijkheden worden over het algemeen nog meer bestendigd door het onderwijs.

2.2 Wat wil 'studiefinanciering' in Vlaanderen zeggen?

Het is essentieel te begrijpen hoe studiefinanciering tot stand is gekomen, alsook hoe deze in werking treedt, op welke beleidsvisie deze is gestoeld en hoe de structuur, de kost en de verdeling van studiefinanciering begrepen moet worden.

2.2.1 Historiek/padafhankelijkheid

De evolutie van studiefinanciering door de Belgische overheid kent vier grote stadia. In een eerste fase (1835 tot 1954) heerste de overtuiging dat studeren een sociaal voorrecht was voor kinderen met een uitmuntende begaafdheid. Een wet voorzag aan studenten 'die niet door fortuin begunstigd waren' een beurs om universitaire studies te volbrengen. De zedelijke verplichting om deze na het afronden van de studies terug te betalen, bleef echter van toepassing (Vlaamse Overheid Afdeling School- en studietoelagen, 2011b).

Een tweede fase (1954 tot 1971) zag studiefinanciering als een belangrijke economische stimulans én als een maatschappelijke investering. Dit hield in dat er vanaf dan niet meer werd geëist dat de student het verkregen financiële duwtje in de rug terugbetaalde. Daarnaast ontvingen ook alle beursgerechtigde studenten exact evenveel. Tijdens deze fase kregen voor het eerst ook niet-Belgen (vluchtelingen en vreemdelingen) een kans om in aanmerking te komen voor financiële ondersteuning (Vlaamse Overheid Afdeling School- en studietoelagen, 2011b).

Een derde fase (1971 tot 2001) wordt gekenmerkt door het streven naar gelijke onderwijskansen voor iedereen. De begaafdheid van een student stond sindsdien niet langer centraal. Veelal was het opzet om leerlingen in het secundair onderwijs die op dat moment (1971) slechts leerplichtig waren tot hun veertiende, de kans te geven verder te studeren tot hun achttiende en een diploma secundair onderwijs te behalen. De inkomensgrenzen van de ouders werden vanaf dan als belangrijkste criterium gehanteerd voor het bepalen van de toekenning van een studietoelage. Gelijke onderwijskansen en de democratisering van het onderwijs werden ook toen reeds hoog in het vaandel gedragen. In 1983 maakt een besluit van de Vlaamse Regering betreffende de studietoelagen voor hoger onderwijs een einde aan de gelijklopende regeling voor het secundair en het hoger onderwijs en kreeg het systeem van studietoelagen voor het hoger onderwijs meer vorm. Dit besluit omschrijft een aantal nieuwe voorwaarden om in aanmerking te komen voor een studietoelage die gunstiger waren dan in de vorige regelgeving. Er werd een ander berekeningssysteem en andere inkomensgrenzen

vastgelegd. Aangezien later de leerplicht tot 18 jaar werd opgetrokken, was sindsdien de doorstroom naar het hoger onderwijs het belangrijkste streefdoel van het studietoelagesysteem (Vlaamse Overheid Afdeling School- en studietoelagen, 2011b).

Naar aanleiding van een belangrijk overgangsdecreet, werd vanaf 2001 de laatste fase ingezet. Het studietoelagesysteem werd uitgebreid naar het basisonderwijs en er kwam een administratieve vereenvoudiging door middel van de online aanvraagmogelijkheid en e-government. De belangrijkste veranderingen die plaatsvonden gedurende deze fase, betreffen de actualisering aan de veranderde maatschappelijke realiteit. Zo werd een gelijke behandeling van samenwonende en gehuwde studenten nagestreefd; voerde men aanpassingen door die een volledige studietoelage moeten linken aan de directe studiekost; trok men de minimumtoelage op en werden eenoudergezinnen beschouwd als een aparte categorie, enz. Bij de goedkeuring van dit decreet werd echter wel gesteld dat het een overgangsdecreet betrof en dat een grondige herziening zich opdrong om tegemoet te komen aan een aantal noden en behoeften die ontstaan zijn ten gevolge van de gewijzigde maatschappelijke context, waarop de huidige wetgeving onvoldoende antwoord gaf (Vlaamse Overheid Afdeling School- en studietoelagen, 2011b).

In tegenstelling tot alle vorige regelgevingen, werd een nieuw hoger onderwijsdecreet in 2004 geacht rekening te houden met twee belangrijke processen: vooreerst wijzigingen in het hoger onderwijslandschap betreffende de flexibilisering, de internationalisering en het levenslang leren in het hoger onderwijs; anderzijds wijzigingen in de maatschappelijke context zoals het stijgende aantal echtscheidingen, waardoor meer eenoudergezinnen en mozaïekgezinnen ontstaan, de dreigende dualisering tussen laag- en hogegeschoolden in de kennismaatschappij, de noodzaak aan specifieke aandacht voor alloctonen en de positie van studenten in de samenleving. Als gevolg van dit decreet in de hogere onderwijswereld werden ook de uitbreiding van de schooltoelagen naar het basisonderwijs, dezelfde inkomensgrenzen voor zowel het hoger- als het secundair- en basisonderwijs, een verruiming van de leeftijdsgrenzen voor studenten secundair onderwijs een feit. Tot slot gold een regelmatige aanwezigheid (en dus niet slagen) als primaire vereiste om een school- of studietoelage te krijgen en werden de bedragen van de toelagen aanzienlijk verhoogd (Vlaamse Overheid Afdeling School- en studietoelagen, 2011b).

2.2.2 Structuur, kost en verdeling

Het studiefinancieringsbeleid verloopt in Vlaanderen via drie wegen. Naast het uitkeren van studietoelagen, financiert de overheid directe en indirecte onderwijsvoorzieningen. De directe voorzieningen betreffen de subsidiëring van de onderwijsinstellingen en de bijhorende studentenvoorzieningen. De indirecte voorzieningen bestaan uit allerlei financiële voordelen die aan de student en zijn ouders worden toegekend zoals kinderbijslag en eventuele belastingverminderingen (Cantillon, Verbist, & Segal, 2005-2006). De overheidstegemoetkomingen variëren met het inkomen en de samenstelling van het gezin waartoe de student behoort. Daarnaast houden ze ook rekening met het al dan niet op kot zitten. Kinderbijslagen en belastingverminderingen zijn universeel, maar de bedragen variëren volgens de rang van de student in het gezin en met het sociaal statuut van het gezinshoofd (Cantillon et al., 2005-2006).

Kort samengevat wordt het geheel van Vlaamse overheidstussenkomen in de studiekosten voor het hoger onderwijs gekenmerkt door vier belangrijke eigenschappen:

- a) een grote mate van universaliteit, in bijkomende orde aangevuld met de selectiviteit van studietoelagen;
- b) een sterk gezinsgericht karakter gebaseerd op sterke familiale solidariteit;
- c) een grote verantwoordelijkheid van de overheden;
- En tot slot d) een zeer matige prestatiegerichtheid

(Cantillon et al., 2005-2006).

In het decreet van de Vlaamse Gemeenschap wordt echter benadrukt dat studietoelagen bedoeld zijn voor het dekken van de aan onderwijs gerelateerde onkosten en niet voor de bijstand in het levensonderhoud van de student. We zien dat dit in de praktijk enigszins genuanceerd moet worden; zo dient het huidige systeem van studiefinanciering ook voor de extra kosten die nodig zijn om volwaardig deel te nemen aan een bepaald, door de overheid erkend, onderwijsprogramma. In werkelijkheid voorziet het Vlaamse systeem van studiefinanciering dus ook (deels) in de kosten van een kot of vervoersonkosten (De Wilde, De Groof, Carpentier, & Torfs, 2011).

Om een idee te geven van de omvang van de Vlaamse onderwijsvoorzieningen kan worden nagegaan hoeveel een Vlaamse student in het hoger onderwijs gemiddeld kost aan de overheid. Dit bedrag komt neer op een twaalfduizend euro gemiddeld per student en per academiejaar (Studiedienst van de Vlaamse Regering, 2009). Ongeveer drie kwart van dat bedrag heeft betrekking op de subsidie aan de onderwijsinstellingen; twintig procent omvat de kinderbijslagen en de belastingaftrekken voor kinderen ten laste. De studietoelagen vertegenwoordigen slechts drie procent van de globale kostprijs. De eigen bijdragen voor de organisatie van het hoger onderwijs onder de vorm van inschrijvingsgelden zijn quasi forfaitair en laag (Cantillon et al., 2005-2006). Zo betalen zowel hogeschoolstudenten als universiteitsstudenten bij de aanvang van het academiejaar 2012-2013 maximaal €596,3 aan inschrijvingsgeld², hetgeen slechts een klein deel van de totale kost betekent.

De verdeling van de onderwijsvoorzieningen over de instellingen is afhankelijk van de kenmerken van de populatie. In Vlaanderen is 23% van de studenten in het hoger onderwijs beursgerechtigd, hetgeen neerkomt op ongeveer 45.000 studenten (Vlaamse Onderwijsraad (VLOR), 2009). Verschillen in de participatie aan het hoger onderwijs bepalen echter mede de verdeling van studietoelagen over socio-economische groepen; zo is geweten dat participatie aan het hoger onderwijs zich duidelijk bij de hogere inkomensgroepen situeert (Cantillon et al., 2005-2006). We zien in de bijlage³ dat veelal studenten met ouders uit het arbeiders- en bediendemilieu recht hebben op een studietoelage. De hoogste bedragen worden toegekend aan kinderen van landbouwers en ouders die recht hebben op een inkomen uit de sociale zekerheid (Vlaamse Overheid Afdeling School- en studietoelagen, 2011c).

2.2.3 Beleidsvisie/Sociaal statuut van de student

Waarop steunt de legitimering voor dit overheidsingrijpen? Zoals reeds hoger werd aangegeven, kan het bestaan van het gehele systeem van studiefinanciering gestoeld worden op het feit dat in een kenniseconomie laaggeschooldheid als een sociaal risico wordt aanzien. Op de arbeidsmarkt lopen laaggeschoolden immers de grootste kans om geen volwaardige baan te vinden met alle gevolgen van dien. Overheden trachten dus zoveel mogelijk mensen scholing aan te bieden, dit uit zowel pedagogisch als maatschappelijk oogpunt. Een zeer belangrijke invalshoek die we nader moeten onderzoeken, betreft het sociaal statuut van de

---

² hierbij gaat het om studenten in een diplomacontract met meer dan 54 en minder dan 66 studiepunten.

³ Tabel 1 op p55 en p56

student dat fungeert als ‘mensbeeld’ waarop de overheid naar haar studenten kijkt. We kunnen ons dus afvragen door welke bril de overheid kijkt naar studenten hoger onderwijs.

Wanneer we kort enkele kenmerken van het Vlaams sociaal-financieel studentenstatuut onder de loep nemen, zien we een sterke ouderafhankelijkheid en een sterk gezinsgericht karakter optreden. Volgens de Vlaamse Raad Hoger Onderwijs (VLOR) werd dit Vlaams systeem eerder uitgetekend voor de zogenaamde ‘modale student’ en houdt het onvoldoende rekening met de realiteit in het hoger onderwijs vandaag. Zij sporen aan om een nieuw, meer emancipatorisch statuut uit te tekenen dat de steeds complexere maatschappelijke context mee in rekening neemt. Zo werd reeds aangehaald dat de gezinsrealiteit de afgelopen decennia sterk geëvolueerd is. Daarnaast is het aantal zelfstandige studenten dat met een leefloon of een werkloosheidsuitkering studeert, sterk toegenomen. Studeren is ook niet meer leeftijdgebonden, waardoor een onderscheid kan gemaakt worden tussen zogenaamde doorstromingsstudenten die een inbedding hebben in de gezinsstructuur en een groep van herintreders die vaak enkel kunnen terugvallen op gedeeltelijke financiering vanuit de sociale zekerheid. De Vlaamse Raad Hoger Onderwijs pleit voor een meer ouderonafhankelijk systeem en voor studiebeurzen die ook een deel van de indirecte kosten dekken in plaats van enkel de directe kosten (Vlaamse Onderwijsraad (VLOR), 2009).

2.2.4 Beslissingsprocedure

Niet iedereen komt zomaar in aanmerking voor een studietoelage van de Vlaamse Overheid. In tegenstelling tot belastingaftrekken en kinderbijslagen die universeel zijn, bestaan er voor het bekomen van een studietoelage geldende regels die waken over de selectiviteit van studietoelagen. Er zijn drie voorwaarden waaraan tegelijkertijd moet voldaan worden, namelijk nationaliteits-, studie- en financiële voorwaarden. Leeftijd speelt geen rol. Voldoet de student aan alle voorwaarden, dan is deze student toelagegerechtigd en betaalt hij/zij minder inschrijvingsgeld aan de desbetreffende onderwijsinstelling (Vlaamse Hogescholenraad (VLHORA) & Vlaamse Interuniversitaire Raad (VLIR), 2012).

Welke categorieën van studenten voldoen aan de nationaliteitsvoorwaarden? Alle studenten met de Belgische nationaliteit, ongeacht of ze al dan niet in België gedomicilieerd zijn; onderdanen of kinderen van onderdanen van een lidstaat van de Europese Economische Ruimte of van de Europese Unie; en tot slot studenten met een buitenlandse nationaliteit die

gemachtigd zijn tot een verblijf van onbeperkte duur. Ook slachtoffers van mensenhandel en vluchtelingen kunnen recht hebben op een studietoelage (Vlaams ministerie van Onderwijs en Vorming Afdeling Studietoelagen, 2011).

Naast nationaliteitsvoorwaarden moet de student ook voldoen aan enkele studievoorwaarden. Concreet kan een studietoelage worden toegewezen voor maximaal twee bachelordiploma's, één masterdiploma, een schakelprogramma, een voorbereidingsprogramma en een specifieke lerarenopleiding. Daarnaast geldt ook dat de student moet ingeschreven zijn met een diplomacontract van minstens 27 studiepunten. Een student heeft echter geen eindeloos recht op een studietoelage. Hij/zij moet immers over voldoende kredietpunten (hetzij startkrediet, hetzij studietoelagekrediet, hetzij jokerkrediet) beschikken, hetgeen wijst op enige vorm van prestatiegerichtheid (Vlaams ministerie van Onderwijs en Vorming Afdeling Studietoelagen, 2011).

Vervolgens worden ook financiële voorwaarden mee in rekening gebracht voor de toekenning en de berekening van de hoogte van de studietoelage. Aan de hand van enkele stappen kan een student zijn of haar studietoelage berekenen. In een eerste stap wordt de leefeenheid van de student bepaald. Zo kan de student nog bij zijn/haar ouders wonen, niet meer onder de voogdij staan van de ouders (zelfstandig of alleenstaand) of verantwoordelijk zijn voor de kosten voor een andere student ten laste. Een tweede stap voorziet in de berekening van het aantal punten in de leefeenheid. Dit kan worden opgevat als een optelsom van plus- en minpunten naargelang het aantal leden die fiscaal ten laste zijn, het aantal studerende leden in het hoger onderwijs binnen het gezin, het aantal inkomens in de leefeenheid, enz. Het uiteindelijke resultaat hiervan is ongelimiteerd, maar bevindt zich veelal tussen nul en tien punten. Vervolgens wordt het referentie-inkomen van (het gezin van) de student aangetoond; deze omvat een optelsom van het gezamenlijk belastbaar inkomen en eventuele buitenlandse inkomsten, alimentatiegelden, vervangingsinkomsten, het kadastraal inkomen enz.

Tot slot kan aan de hand van onderstaande tabel het bedrag van de studietoelage bepaald worden. De student komt in aanmerking voor een toelage wanneer het jaarlijks netto belastbaar inkomen lager is dan de maximumgrens die overeenkomt met het aantal punten in die leefeenheid. Als het jaarlijks netto belastbaar inkomen boven de maximumgrens ligt, ontvangt de student in kwestie geen studietoelage. Indien dit inkomen lager of gelijk is aan de minimumgrens, ontvangt de student een volledige studietoelage. Als het inkomen tussen de

minimumgrens en de maximumgrens ligt, krijgt de student een verminderde toelage; dit verloop is sterk inkomensdegressief (Vlaamse Overheid Afdeling School- en studietoelagen, 2011a). Samenvattend kunnen we stellen dat de hoogte van de toelage wordt berekend op basis van het jaarlijks belastbaar netto inkomen, het aantal studiepunten waarvoor hij/zij studietoelagegerechtigd is, het aantal punten in de leefeenheid en of er al dan niet sprake is van op kot te gaan (Vlaamse Hogescholenraad (VLHORA) & Vlaamse Interuniversitaire Raad (VLIR), 2012).

Tabel 2: Punten leefeenheid met bijhorende maximum- en minimumgrenzen voor berekening studietoelage, academiejaar 2012-2013.

Punten leefeenheid	Maximumgrens	Minimumgrens
0	16.118,07	7.312,27
1	23.804,71	13.214,53
2	29.822,44	15.280,34
3	34.626,61	17.018,21
4	39.835,31	18.067,53
5	46.257,66	19.105,94
6	50.606,65	20.144,27
7	52.932,90	21.182,62
8	55.259,11	22.220,98
9	57.635,85	23.259,35
10	60.164,35	24.297,71

(Vlaamse Hogescholenraad (VLHORA) & Vlaamse Interuniversitaire Raad (VLIR), 2012)

Naast deze minimum- en maximumtoelage, bestaat ook een ander financieringstype; zo kan een student in sommige gevallen recht hebben op een uitzonderlijke toelage. Het bedrag hiervan ligt nog hoger dan een volledige toelage en wordt enkel toegekend aan studenten wiens referentie-inkomen lager ligt dan een tiende van de maximuminkomsgrens. Bovendien moet de student aan één van de volgende voorwaarden voldoen: ofwel heeft de student het statuut van gehuwd, samenwonend, zelfstandig of alleenstaand student; ofwel bestaat het inkomen voor minstens 70% uit inkomsten die afkomstig zijn uit de sociale zekerheid zoals alimentatiegelden of een leefloon. Een uitzonderlijke toelage bedroeg in het academiejaar 2010-2011 voor een pendelstudent €3.155 en voor een kotstudent €4.877,09 (Vlaamse Overheid Afdeling School- en studietoelagen, 2012a).

2.3 Wat kost het om deel te nemen aan hoger onderwijs?

In dit onderdeel onderzoeken we vooreerst de directe studiekosten. Directe studiekosten hebben betrekking op de uitgaven die rechtsreeks in verband met de studies gemaakt worden zoals inschrijvingsgeld, cursussen en andere leermiddelen, computer en toebehoren en eventueel bijkomende kosten zoals stage, eindwerk, ateliergeld en studiereizen. Daar deze laatste kosten in vele gevallen niet van toepassing zijn op de gemiddelde student, wordt een onderscheid gemaakt tussen de jaarlijkse studiekost zonder en met deze overige studiekosten. De directe studiekost die door een gemiddelde universiteitsstudent moet worden gedragen, bedraagt jaarlijks minimaal €1.004; houden we echter wel rekening met bijkomende kosten, wordt dit bedrag al gauw €1.908. Daar het merendeel deze kosten niet hoeft te maken, ligt het gemiddelde bedrag van de directe studiekost voor een universiteitsstudent rond de twaalfhonderd euro. Het kostenplaatje voor een hogeschoolstudent ziet er echter anders uit; zo zijn de directe kosten voor hogeschoolstudenten gelijk aan die van universiteitsstudenten, maar is een studie aan een hogeschool gemiddeld duurder dan aan een universiteit. Hun extra kosten mee in rekening gebracht, zorgt voor een totaalbedrag van minimum €1.880 aan directe kosten. In eerste instantie lijkt dit lager dan de totale directe kosten voor universiteitsstudenten, hoewel we moeten opmerken dat onder deze populatie maar liefst één derde deze kosten hoeft te dragen wat het gemiddeld duurder maakt om aan een hogeschool te studeren (Centrum voor Budgetadvies en -onderzoek (CEBUD), 2011). De bovenvernoemde directe kosten zijn het voorbije decennium sterk toegenomen (Nicaise, 2002).

Naast de kosten die onlosmakelijk verbonden zijn aan de opleiding waarvoor de student kiest, bestaan er ook nog indirecte noodzakelijke kosten waar de student rekening mee hoeft te houden. Het gaat hier over de verplaatsingskosten van en naar de campus, huisvesting en overige ruime studiekosten zoals een fiets, boekentas, pennenzak, lunchbox, thermos, bureaustoel en dergelijke. Voor een pendelstudent komt dit neer op een jaarlijks bedrag van minimaal €206; voor een kotstudent moet al gauw een som van minimum €4.136 gerekend worden, inclusief de huurkosten van een kot (Centrum voor Budgetadvies en -onderzoek (CEBUD), 2011).

Leefkosten zoals voeding, kleding, gezondheid, persoonlijke verzorging, woning, ontspannen, onderhouden van relaties en mobiliteit zouden voor de volledigheid ook moeten worden toegevoegd aan het gehele kostenplaatje. Deze leefkosten komen op een totaal van minimaal

€6.617 voor kotstudenten en €6.298 voor pendelstudenten (Centrum voor Budgetadvies en -onderzoek (CEBUD), 2011).

In onderstaande tabel valt het gehele kostenplaatje af te lezen van de directe en indirecte minimale studiekosten voor een student⁴ aan een hogeschool. Deze kostenraming houdt geen rekening met een verlaging van de studiekosten voor beursstudenten en bijna-beursstudenten.

Tabel 3: Jaarlijkse minimale studiekost voor een niet-beursgerechtigde hogeschoolstudent, Vlaanderen academiejaar 2011-2012.

	Pendelstudent	Kotstudent
Directe studiekosten		
Inschrijvingsgeld	€ 579	€ 579
Cursussen en studieboeken	€ 277	€ 277
Computer	€ 148	€ 148
Overige studiekosten	€ 250	€ 250
Indirecte studiekosten		
Vervoerskosten	€ 182	€ 168
Huisvestingskosten	€ 0	€ 3.867
Overige studiekosten	€ 18	€ 19
Totale studiekost hogeschoolstudent	€ 1.454	€ 5.308
Totale studiekost universiteitsstudent	€ 1.335	€ 5.189

(Centrum voor Budgetadvies en -onderzoek (CEBUD), 2011)

Studenten die studeren aan een universiteit betalen jaarlijks zo'n €40 meer aan cursussen en studieboeken, maar €159 minder aan overige studiekosten. Dit komt neer op een verschil van €119 tussen een gemiddelde hogeschool en een gemiddelde universiteitsstudent. Wanneer een pendelstudent met de eigen wagen naar school zou komen, moet gemiddeld €3.101 extra gerekend worden; heeft de student echter een Buzzy Pazz van De Lijn, reist deze jaarlijks €14 goedkoper dan studenten met een treinabonnement. Indien de student is gehuisvest in een eigen woning, dan verlaagt de woonkost met €381 per jaar (Centrum voor Budgetadvies en -onderzoek (CEBUD), 2011).

⁴ We gaan ervan uit dat de student een treinabonnement heeft; de kosten van een eigen wagen evenals van een eigen woning werden niet mee in rekening gebracht.

2.4 Welk profiel hebben toelagetrekkers?

2.4.1 Algemene doorstroom naar het hoger onderwijs

Er komen duidelijke sociale verschillen naar voor inzake doorstroming naar het hoger onderwijs. Sociale achtergrondkenmerken zijn een belangrijke determinant voor de participatiekansen van jongeren aan het hoger onderwijs. 26,9% van alle jongeren behaalt niet het vereiste diploma dat toegang verschaft tot het hoger onderwijs. Voor studenten wiens ouders enkel een diploma lager onderwijs hebben behaald, is dit bijna de helft (Groenez, Van den Brande, & Nicaise, 2002). Van de overige 73,1%, i.e. de studenten met een diploma secundair onderwijs, participeert iets meer dan de helft effectief aan het hoger onderwijs. Van alle participerende studenten behaalt net iets minder dan de helft daadwerkelijk een hoger diploma (Groenez et al., 2002). We stellen vast dat meisjes een lagere kans hebben om ongekwalificeerd het secundair onderwijs te verlaten en een hogere kans hebben om toegang te verwerven tot en te participeren aan het hoger onderwijs. Voorts tonen data ook het grote verschil aan naar nationaliteit. Bijna vier op tien jongeren van niet-Europese herkomst stroomt ongekwalificeerd uit het secundair onderwijs; slechts één op vijf participeert aan het hoger onderwijs. Naast socio-economische afkomst speelt dus ook de etnisch-culturele afkomst een bepalende rol bij hun kansen én hun beslissing om al dan niet te participeren. We kunnen zien hoe de sociale selectie zich dus in het hoger onderwijs voortzet (Groenez et al., 2002). Daarnaast speelt de sociale afkomst ook een rol in de keuze van het onderwijstype. Hoe hoger de beroepscategorie van de ouders, hoe gemakkelijker men de keuze naar universitair onderwijs maakt (Nicaise, 2002).

Aan het einde van het leerplichtonderwijs zijn daarmee in belangrijke mate de 'teerlingen' al geworpen en is de sociale instroom al sterk bepaald. Sociale factoren blijven echter ook binnen het hoger onderwijs verder doorspelen: niet alleen wat de studiekeuze betreft, maar ook op het vlak van studievoortgang (Cantillon, Verbergt, & Van den Bosch, 2009).

2.4.2 Socio-economisch profiel van studenten met een studietoelage

Gemiddeld heeft 44% van alle hogeschoolstudenten en 31% van de universiteitsstudenten een studietoelage aangevraagd in het academiejaar 2008-2009. Bijna zestig procent van zowel deze hogeschool- als universiteitsstudenten kreeg zijn of haar beurs ook daadwerkelijk toegewezen (Wartenbergh et al., 2009). De meeste toelagetrekkers hebben ouders die zich

socio-professioneel gezien binnen de arbeiders- en bediendeklasse bevinden⁵. Van alle beursstudenten is maar liefst 17,34% van de ouders afkomstig uit de arbeidersklasse en 20,37% van de ouders uit de bediendesector. Het gemiddeld toegekend bedrag aan het merendeel van deze studenten schommelt rond de €1.350 per student. De hoogste toelagen worden toegekend aan zonen of dochters van landbouwers, rechthebbenden op een leefloon, een bestaansminimum, in- of mindervaliden en werklozen. De hoogte van hun toelage ligt veeleer boven de €2.100 (Vlaamse Overheid Afdeling School- en studietoelagen, 2011c).

Met behulp van een databestand dat werd verkregen via de Universiteit Antwerpen, kunnen we een profiel schetsen van de Antwerpse generatiestudent met een studietoelage. Eigen analyses brengen aan het licht over welke achtergrondkenmerken beursgerechtigde studenten beschikken. Zo zien we dat slechts een vierde van de Antwerpse beursstudenten een studierendement behaalt van 95% of meer, bij niet-beursstudenten is dit meer dan een derde. Qua verdeling tussen mannelijke en vrouwelijke studenten zien we echter geen grote verschillen, de verdeling van het aantal studietoelagen verloopt quasi gelijk tussen de geslachten. Daarnaast bestaat de beursgerechtigde groep in Antwerpen veelal uit studenten zonder Europese nationaliteit, zij hebben meer dan twee keer zoveel kans om beursgerechtigd te zijn dan studenten met een nationaliteit van binnen Europa. Daarnaast zijn beursstudenten veeleer afkomstig uit BSO⁶- en TSO⁷-richtingen en hebben hun ouders vaak geen diploma, een diploma lager onderwijs of een diploma secundair onderwijs (korte cyclus). Hoewel zij slechts een achtste van de gehele studentenpopulatie vormen, betreft deze groep maar liefst een vierde van alle beursstudenten.

Een verdere analyse van deze Antwerpse studentengroep⁸ maakt duidelijk dat beursstudenten minder op kot gaan dan niet-beursstudenten; dit verschil is iets meer dan acht procent. Daarnaast hebben deze beursstudenten tien procent meer kans om een gemiddelde score te behalen die lager ligt dan dertien op twintig; het zijn vooral studenten zonder studietoelage die meer dan dertien of zelfs meer dan vijftien op twintig behalen als gemiddelde score. Ook het aandeel studiestakers bevindt zich veeleer in de beurgerechtigde studentengroep; 18,2% van de beursstudenten en 15,9% van de niet-beursgerechtigden beslist om zijn/haar studie

---

⁵ Zie hiervoor tabel 1 in de bijlage op p55 en p56

⁶ Beroepssecundair Onderwijs

⁷ Technisch Secundair Onderwijs

⁸ Kijk voor deze cijfers naar de tabellen 26 t.e.m. 35 op p79 t.e.m. p85

voortijdig stop te zetten. Dit ligt geheel in de lijn van eerder onderzoek van Lammertyn (1987,1992); hij stelde dat het stopzetten van de studies het meest voorkomt bij de laagste socio-professionele categorieën (Hermans, 2002). Een laatste conclusie omtrent het profiel van beursgerechtigde studenten kunnen we trekken uit de kruistabel die de woonplaats van de studenten weergeeft. We zien dat studenten die in de stad Antwerpen gedomicilieerd zijn de grootste kans hebben om recht te hebben op een studietoelage; zij vertegenwoordigen 6,4% van de populatie en 9,8% van de beursgerechtigden. Studenten wonende in de grootstad Antwerpen (20,1%) vertegenwoordigen 28,5% van alle beursgerechtigden. Alle studenten uit de rest van de provincie Antwerpen (62,7%) komen, rekening houdend met de totale groepsgrootte, veel minder voor in de beursstatistieken, namelijk 51,3%. Verder onderzoek zou kunnen uitwijzen of studenten uit de binnenstad vaker recht hebben op een gemiddeld hogere toelage en of er een eventuele samenhang bestaat met het aandeel allochtonen die vaker gehuisvest zijn in de binnenstad.

2.4.3 Verdeling van beursstudenten over de instellingen

Wanneer we de tabel⁹ erbij nemen, valt meteen op dat hogescholen beduidend meer beursstudenten tellen dan universiteiten. In het academiejaar 2010-2011 had 23,46% van alle ingeschreven hogeschoolstudenten recht op een studietoelage. Op de Vlaamse universiteiten liggen de kaarten echter helemaal anders; daar is slechts 16,21% van alle ingeschreven studenten beursgerechtigd (Vlaamse Overheid Afdeling School- en studietoelagen, 2012b). De reden waarvoor beursstudenten vaker kiezen voor een opleiding aan een hogeschool zou erin kunnen bestaan dat zij het financieel en arbeidsmarktgericht praktisch zien om te studeren aan een hogeschool en niet aan een universiteit. Vermits studietoelagen lang niet toereikend zijn om naast de directe studiekosten ook nog te voorzien in een kot, zijn deze studenten vaker aangewezen op een opleiding aan een hogeschool in hun buurt. Daarnaast verschilt de participatiegraad van hoger onderwijsstudenten ook naargelang het opleidingsniveau van de ouders. Wellicht zal een beursstudent met laag- of middelmatig geschoolde ouders van thuis uit eerder gestimuleerd worden een korte en toepassingsgerichte studie aan te vatten dat een snelle toegang tot de arbeidsmarkt mogelijk maakt. Uit cijfers van de Studentenmonitor Vlaanderen 2009 blijkt dat bijna de helft van de hogeschoolstudenten aangeeft geen ouder te hebben met een diploma hoger onderwijs. Hiertegenover staat drie vierde van de universiteitsstudenten die kan aangeven van wél. Het door de student geschatte inkomen van

---

⁹ Tabel 4 op p58 en p59

de ouders is gemiddeld lager bij hogeschoolstudenten dan bij universiteitsstudenten (Wartenbergh et al., 2009). Kortom, we kunnen dus stellen dat studenten met een studietoelage het enerzijds financieel, anderzijds arbeidsmarktgericht praktisch zien om voor hogeschoolonderwijs te kiezen.

2.4.4 Relatie met studierendement aan instelling?

Bij een vergelijkende studie naar het gemiddeld studierendement per hogere onderwijsinstelling, zien we dat er grote verschillen in studierendement bestaan tussen universiteiten en hogeschoolinstellingen onderling. Cijfers die afkomstig zijn van het academiejaar 2009-2010 geven duidelijke variaties in studievoortgang weer. We stellen vast dat bepaalde instellingen een oververtegenwoordiging kennen van die groepen studenten met een mindere kans op een hoog studierendement, zoals de Vrije Universiteit Brussel en de Universiteit Antwerpen (Rombaut, Cantillon, & Verbist, 2006). Van alle universitaire instellingen hebben zij het hoogst aantal beursstudenten, respectievelijk 18,67% en 18,94%. Niet toevallig kennen zij ook het laagste studierendement van alle universitaire instellingen in Vlaanderen, dit respectievelijk 74,32% en 76,44%. Andere instellingen hebben daarentegen een studentenpopulatie die duidelijk behoort tot de groepen met een grotere kans op een positieve studievoortgang. Zo kent de Universiteit van Leuven slechts 14,60% beursstudenten en ligt het gemiddeld studierendement van deze instelling op 82,68%. Ook lijken hogescholen deze trend te volgen. We zien immers aan de Hogeschool van Leuven 19,71% beursstudenten terwijl in Antwerpen (de Hogere Zeevaartschool buiten beschouwing gelaten) zich veel meer beursgerechtigde studenten aanbieden; deze procentuele aantallen schommelen tussen de 24% en de 29%. Ook ligt het studierendement aan de Leuvense Hogeschool enkele procenten hoger dan aan de Antwerpse hogescholen. Tot slot valt op dat in de hele provincie Limburg zeer veel beursgerechtigde studenten ingeschreven staan aan de hogescholen in vergelijking met de andere provincies. De XIOS-hogeschool bestaat voor maar liefst 34,58% uit beursstudenten, de andere Limburgse hogescholen tellen een aandeel van om en bij de 31% (Cel Gegevensbeheer Ministerie van Onderwijs en Vorming, 2012) (Vlaamse Overheid Afdeling School- en studietoelagen, 2012a). Verder onderzoek zou kunnen uitmaken of dit enigszins in verband kan gesteld worden met het aandeel allochtonen die aan deze instellingen studeren.

2.5 Studietoelage op individueel niveau voor de student

Om het ondersteunende karakter van de studietoelagen in perspectief te plaatsen, worden in onderstaande tabel de minimum- en maximumgrenzen die gelden voor het academiejaar 2012-2013 vergeleken met het netto belastbaar gezinsinkomen van een gezin met één kostwinnaar als bediende in de privésector. Concreet berekenen we voor dit gezinstype het minimale en maximale netto maandloon om in aanmerking te komen voor een studietoelage. Dit doen we door de minimum- en maximumgrenzen van het jaarlijks netto belastbaar inkomen (zie tabel 1) om te rekenen naar het jaarlijkse brutoloon en deze te delen door 13,92. Merk op dat we hierdoor geen rekening houden met extra verloningen zoals een dertiende maand of vakantiegeld. Het uiteindelijk verkregen bruto maandloon wordt vervolgens herberekend in termen van het netto maandloon.

Tabel 5: Verhouding van het netto maandloon van een gezin met één kostwinnaar als bediende in de privésector ten opzichte van de minimum- en maximumgrenzen om in aanmerking te komen voor een studietoelage, academiejaar 2012-2013.

	Aantal punten in de leefeenheid	Netto maandloon - minimumgrens	Netto maandloon - maximumgrens
Koppel + één student	2	€1.397,26	€1.943,88
Koppel + twee kinderen¹⁰	3	€1.522,78	€2.202,92
Koppel + drie kinderen¹¹	4	€1.591,41	€2.569,05

In bovenstaande tabel zien we dat een gezin¹² met één verder studerende jongere maandelijks minder dan €1.397,26 moet verdienen om in aanmerking te komen voor een volledige studietoelage. Ligt het maandelijks netto inkomen echter hoger, maar blijft deze onder €1.943,88 heeft de student recht op een verminderde toelage. Indien dit maandelijks nettoloon de maximumgrens overschrijdt, is de student niet langer toelagegerechtigd. We berekenden dit analoog voor hetzelfde typegezin met twee kinderen waarvan één student. Deze student komt in aanmerking voor een volledige toelage wanneer het maandelijks nettoloon van het gezin de grens van €1.522,78 niet overschrijdt. Gebeurt dit echter wel, maar blijft het referentie-inkomen onder €2.202,92, ontvangt de student in kwestie een verminderde toelage.

---

¹⁰ Waarvan één student

¹¹ Waarvan één student

¹² Met één kostwinnaar als bediende in de privésector

Ook hier is de student niet meer toelagegerechtigd indien deze maximumgrens wordt overschreden. Een gezin met drie kinderen waarvan één student ontvangt een maximale studietoelage indien maandelijks niet meer dan €1.591,41 wordt verdiend. Blijft het inkomen onder de €2.569,05 heeft de student recht op een verminderde toelage. Gaat men dit bedrag echter te boven, ontvangen ook zij geen studietoelage meer.

3. Ongelijkheden in het hoger onderwijs: een verkennend onderzoek

3.1 Determinanten voor een differentiële studievoortgang in het hoger onderwijs

In eerste instantie gaan we na welke factoren mogelijk aan de grondslag liggen van de verschillen in studievoortgang tussen studenten hoger onderwijs. Inspiratie ontleen we aan een eerdere studie van het Centrum voor Sociaal Beleid Herman Deleeck uit 2006 aan de hand van datagegevens uit het academiejaar 2004-2005: “*Determinanten van de differentiële slaagkansen in het hoger onderwijs*”. Op basis van dit document formuleren we enkele belangrijke hypothesen die als verdere leidraad doorheen deze paragraaf zullen dienen. Soortgelijke analyses zullen opnieuw worden voltrokken, ditmaal met geactualiseerde gegevens uit het academiejaar 2009-2010. Daar men sinds het flexibiliseringsdecreet uit 2007 niet meer kan spreken van slaagkansen of slaagpercentages, gaat onze voorkeur uit naar termen als “*studievoortgang*” of “*studierendement*”. Concreet komt dit neer op de verhouding tussen het aantal behaalde studiepunten ten opzichte van het aantal ingeschreven studiepunten. Zo kan een studierendement van 90% geïnterpreteerd worden als het niet slagen op 10% van de studiepunten waarvoor de student werd ingeschreven.

Aangezien het vermoeden bestaat dat de trends die uit de data van academiejaar 2004-2005 naar voor kwamen nog steeds gelden, kunnen we ervan uitgaan dat:

- a) het studierendement bij mannen merkbaar lager zal liggen dan het studierendement bij vrouwen;
- b) het studierendement bij Belgische studenten hoger zal liggen dan het studierendement bij studenten met een andere nationaliteit dan de Belgische;
- c) studenten met een ASO¹³-diploma een opmerkelijk hoger studierendement zullen hebben dan studenten uit niet-ASO richtingen;
- d) studenten die een studiebeurs ontvangen, een lager studierendement zullen kennen dan studenten die geen studiebeurs ontvangen

(Rombaut et al., 2006).

Onderstaande kruistabellen werden verkregen via de Databank Hoger Onderwijs en betreffen het gemiddeld studierendement per (achtergrond-)kenmerk van de student over alle Vlaamse hogere onderwijsinstellingen heen. Concreet betreft het hier alle studenten die zijn ingeschreven in een diplomacontract. Om onderstaande cijfers in perspectief te kunnen

---

¹³ Algemeen Secundair Onderwijs

plaatsen, geven we mee dat hoger onderwijsstudenten een gemiddeld studierendement kennen van 78,60% (Cel Gegevensbeheer Ministerie van Onderwijs en Vorming, 2012).

Tabel 6: Procentuele verhouding tussen het aantal behaalde studiepunten ten opzichte van het aantal ingeschreven studiepunten (studierendement) per geslacht, academiejaar 2009-2010

Geslacht	Studierendement
Mannelijk	74,33%
Vrouwelijk	82,12%

(Cel Gegevensbeheer Ministerie van Onderwijs en Vorming, 2012)

Tabel 7: Procentuele verhouding tussen het aantal behaalde studiepunten ten opzichte van het aantal ingeschreven studiepunten (studierendement) volgens nationaliteit, academiejaar 2009-2010

Nationaliteit	Studierendement
Belg	79,13%
EU¹⁴	69,64%
Niet-EU	68,64%

(Cel Gegevensbeheer Ministerie van Onderwijs en Vorming, 2012)

Tabel 8: Procentuele verhouding tussen het aantal behaalde studiepunten ten opzichte van het aantal ingeschreven studiepunten (studierendement) volgens de laatst gekende onderwijsvorm in het secundair onderwijs, academiejaar 2009-2010

Secundair onderwijs	Studierendement
ASO	83,95%
BSO	52,21%
KSO	73,42%
TSO	72,34%
Andere¹⁵	69,89%

(Cel Gegevensbeheer Ministerie van Onderwijs en Vorming, 2012)

¹⁴ Deze variabele is exclusief de studenten met een Belgische nationaliteit.

¹⁵ In deze categorie zitten o.a. de opleidingen Gemeenschappelijk Secundair Onderwijs en het Hoger Beroepsonderwijs en de studenten die hun diploma secundair onderwijs in het buitenland behaald hebben.

Tabel 9: Procentuele verhouding tussen het aantal behaalde studiepunten ten opzichte van het aantal ingeschreven studiepunten (studierendement) volgens studietoelage, academiejaar 2009-2010

Studietoelage	Studierendement
Heeft een studietoelage ontvangen	74,28%
Heeft geen studietoelage ontvangen	79,80%

(Cel Gegevensbeheer Ministerie van Onderwijs en Vorming, 2012)

Uit bovenstaande kruistabellen kan worden afgeleid dat de resultaten uit het academiejaar 2004-2005 nog steeds gelden voor het academiejaar 2009-2010. Onze bevindingen bevestigen immers dat mannen een lager studierendement kennen dan vrouwen; dat niet-Belgen een lager studierendement hebben dan studenten met de Belgische nationaliteit; dat studenten die afkomstig zijn van het Algemeen Secundair Onderwijs een betere studievoortgang kennen dan studenten uit TSO¹⁶, BSO¹⁷ en KSO¹⁸; en dat niet-beursgerechtigde studenten een hoger studierendement behalen dan studenten die wél een financiële tegemoetkoming ontvangen van de overheid (Cel Gegevensbeheer Ministerie van Onderwijs en Vorming, 2012). De risicogroep van studenten met een merkelijk lager studierendement bestaat dus uit mannen, niet-Belgen, studenten uit niet-ASO richtingen en studenten die een toelage ontvangen van de overheid.

Naast deze objectieve gegevens, zien we dat de studenten ook een verschillend subjectief oordeel hebben over hun eigen studievoortgang. Zo geven allochtone studenten van de tweede en de derde generatie zichzelf 83,7% om voldoende credits te behalen aan een universiteit, tegenover meer dan 87% van de studenten wiens ouders, evenals zichzelf, in België werden geboren (Wartenbergh et al., 2009).

---

¹⁶ Technisch Secundair Onderwijs

¹⁷ Beroepssecundair Onderwijs

¹⁸ Kunstsecundair Onderwijs

3.2 Effecten van achtergrondkenmerken op een differentiële studievoortgang, generatiestudenten Universiteit Antwerpen

3.2.1 Methodologie

Aan de hand van data afkomstig van de Universiteit Antwerpen, kan een duidelijker beeld gevormd worden van sociale ongelijkheden binnen het universitair onderwijs. Het databestand dat ter beschikking werd gesteld, betreft alle studenten binnen de Universiteit Antwerpen sinds academiejaar 2006-2007 en reikt tot en met het academiejaar 2010-2011. Om de interpretatie eenduidiger te maken, werd geopteerd om enkel generatiestudenten met 54 of meer opgenomen studiepunten in het databestand toe te laten. Generatiestudenten zijn studenten die zich voor het eerst in een bepaald academiejaar inschrijven met een diplomacontract voor een professioneel of academisch gerichte bachelor in het Vlaamse hoger onderwijs (Katholieke Universiteit Leuven, 2007). Op die manier krijgen we een duidelijk beeld van studenten die voor het eerst een hogere onderwijsstudie aanvangen en worden alle mensen die een tweede maal een hogere studie aanvangen (al dan niet met een diploma op zak) uit het databestand gefilterd. Daarnaast leggen we een grens op het aantal opgenomen studiepunten; met 54 of meer studiepunten kunnen we stellen dat de student zich inschrijft voor een volledig academiejaar en dus niet afstudeert in januari of enkel verbonden is aan de Universiteit Antwerpen omwille van een masterscriptie of dergelijke.

Allereerst is getracht enkele algemene verschillen bloot te leggen die bestaan tussen beursgerechtigde en niet-beursgerechtigde generatiestudenten aan de Universiteit Antwerpen. Deze worden berekend door middel van een Independent Samples T-Test in SPSS en betreffen het gemiddeld studierendement, de gemiddeld behaalde resultaten en het feit dat de student zijn/haar studie staakt of al dan niet wijzigt gedurende of na het aanvangsjaar van de hogere studie. De hoofdbrok van de analyses bestaat uit twee regressies met het studierendement als afhankelijke variabele en de vraag of de student een studietoelage heeft ontvangen en allerlei sociale en economische achtergrondkenmerken van de student als onafhankelijke variabelen.

In wat volgt, zullen de resultaten van enkele doorgevoerde analyses op ons databestand besproken worden, voor de volledige SPSS-syntax en SPSS-output verwijzen we graag naar de bijlagen vanaf p61 tot en met p78.

3.2.2 Algemene verschillen tussen beurs- en niet-beursstudenten

Zoals reeds uit de data van de Databank Hoger Onderwijs naar voren kwam, kunnen ook binnen de Universiteit Antwerpen verschillen worden waargenomen in studierendement tussen beurs- en niet-beursstudenten. Zo toont deze vergelijking van gemiddelden¹⁹ dat studenten die geen studietoelage hebben ontvangen een gemiddeld studierendement kennen van 66,31% in tegenstelling tot toelagetrekkers die slechts een gemiddeld studierendement behalen van 56,19%. Bovendien is dit verschil significant bevonden.

Ook de gemiddelde resultaten die studenten behalen, verschillen significant tussen studenten met en zonder studietoelage. Zo zien we in de beide groepen dat de meeste studenten een gemiddeld resultaat behalen dat lager ligt dan een dertien op twintig. We zien echter wel dat niet-beursgerechtigde studenten een hogere gemiddelde score behalen dan beursgerechtigde studenten.

Tot slot gaan we na in welke mate studenten ervoor kiezen om tijdens of na het eerste jaar van hun hogere studie te stoppen met studeren of een andere studie aan te vangen. De tabel toont dat de meerderheid van de studenten met of zonder studietoelage geen studiestaking of – wissel uitvoert. Bij studenten die studeren met een studietoelage zien we echter dat zij een grotere kans hebben om enerzijds hun studie te wijzigen, anderzijds hun studie stop te zetten. Dit betekent dat studenten zonder studietoelage een stabielere studieverloop kennen dan studenten die wel recht hebben op een studiebeurs. Ook dit is een significant verschil.

3.2.3 Regressieresultaten

In een eerste regressie gaan we op zoek naar een causale structuur met betrekking tot het al dan niet hebben van een studietoelage en het studierendement van de student. Deze twee factoren kennen een correlatie²⁰ van -11,5%. Dit is een negatieve correlatie, hetgeen erop wijst dat het hebben van een studiebeurs een negatieve samenhang vertoont met het behalen van een bepaald percentage studierendement.

Wanneer we kijken naar het causale effect van het ontvangen van een toelage, zien we dat deze coëfficiënt -0,101 bedraagt. Studenten met een studietoelage kennen een gemiddeld

---

¹⁹ Aan de hand van een Independent Samples T-Test, in de bijlage tabel 21 op p76

²⁰ Zie hiervoor tabel 22 op p77

studierendement dat 10,1% lager ligt dan het studierendement van studenten zonder toelage. Uit de vergelijking door middel van een Independent Samples T-Test in de vorige paragraaf werd dit reeds afgeleid en vermeld.

Tabel 23: Coëfficiënten regressie 1, generatiestudenten Universiteit Antwerpen

Coefficients ^a						
Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients		
		B	Std. Error	Beta	t	Sig.
1	(Constant)	,562	,008		73,583	,000
	recCBEURS_CSTUDIE	,101	,009	,115	11,680	,000
	BEURS Studietoelage ontvangen? 0=ja, 1=neen					

a. Dependent Variable: PERC_CREDITS_BEHAALD Percentage credits behaald van opgenomen studiepunten

Een tweede regressie, namelijk met inbegrip van allerlei sociale en economische achtergrondkenmerken van de student, leek het onderzoeken waard. Het is immers interessant om andere factoren die kunnen leiden tot een differentiële studievoortgang onder de loep te nemen. Naast de bestaande onafhankelijke variabele werden daarom vijf extra onafhankelijke variabelen binnen eenzelfde laag aan de regressie toegevoegd: het geslacht van de student, de nationaliteit van de student, de vooropleiding aan de middelbare school en het hoogst behaalde diploma van zowel de vader als de moeder van de student. Als afhankelijke variabele fungeert nog steeds het behaalde studierendement. Wat ons meteen opvalt²¹, zijn de hoge correlaties tussen de achtergrondkenmerken onderling. Zo zien we een zeer sterke samenhang (ongeveer 25%) optreden tussen het hoogst behaalde diploma van de ouders en het al dan niet beursgerechtigd zijn. Daarnaast hangt de scholingsgraad van de ouders ook zeer hard samen met het studierendement van zoon of dochter. We vinden hier een correlatie van 18% voor het hoogst behaalde diploma van de vader en 20,1% voor het hoogst behaalde diploma van de moeder. Een derde opvallend hoge samenhang vinden we tussen de vooropleiding van de student (ASO, TSO, BSO, KSO) en het studierendement, hetgeen ook als vrij logisch kan worden aangenomen. Deze twee factoren kennen een correlatie van maar liefst 30%.

²¹ In tabel 24 op p78

Wat de uiteindelijke resultaten van deze regressie betreft, nemen we de coëfficiënt van elk achtergrondkenmerk onder de loep. Het intercept van onze regressievergelijking bedraagt 17,7%. Om een concreet beeld te krijgen van het effect van elk achtergrondkenmerk bekijken we elke bijkomende coëfficiënt in onze regressievergelijking afzonderlijk.

Ten eerste heeft ook hier het niet hebben van een studietoelage een significant positief effect op het studierendement. We zien dat studenten zonder toelage een studierendement hebben dat 5,6% hoger ligt dan studenten met een studietoelage. In vergelijking met de hogerop beschreven regressie is dit effect gehalveerd; dit omdat we hier controleren voor andere factoren. Ten tweede zien vrouwelijke studentes hun gemiddeld studierendement met 8,8% hoger liggen dan de mannelijke studenten. Het effect van geslacht werd ook significant bevonden. Vervolgens hebben studenten met een nationaliteit van binnen de Europese Unie een studierendement dat maar liefst 27,4% hoger ligt dan studenten die over een buiten-Europese nationaliteit beschikken. We kunnen besluiten dat het effect van nationaliteit, i.e. afkomstig zijn van buiten of binnen de Europese Unie, in onze regressie het grootst wordt bevonden. Studenten wiens vader universitair onderwijs heeft genoten, behalen een studierendement dat gemiddeld 14% hoger ligt dan studenten die een vader hebben zonder enig diploma. Heeft de moeder van de student een diploma universitair onderwijs, behaalt de student 20,5% meer studierendement dan studenten wiens moeder geen diploma heeft. Ook het effect van de scholingsgraad van de ouders van de student valt dus allesbehalve te onderschatten.

Tabel 25: Coëfficiënten regressie 2, generatiestudenten Universiteit Antwerpen

		Coefficients ^a				
Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients		
		B	Std. Error	Beta	t	Sig.
1	(Constant)	,177	,044		4,033	,000
	recCBEURS_CSTUDIEBEURS Studietoelage ontvangen? 0=ja, 1=neen	,056	,012	,064	4,736	,000
	recCGESL_CGESLACHT geslacht dummy 0=man en 1=vrouw	,088	,009	,123	9,649	,000
	EU	,274	,037	,095	7,389	,000
	SECSTUDIES_OMSCHRIJVING ONDERWIJSVORM gehercodeerd	-,029	,004	-,085	-6,559	,000
	VaderHoogsteDiploma VADERHOOGSTBEHAALDEDIPLOMA gehercodeerd	,028	,005	,094	6,019	,000
	MoederHoogsteDiploma MOEDERHOOGSTBEHAALDEDIPLOMA gehercodeerd	,041	,005	,128	8,213	,000

a. Dependent Variable: PERC_CREDITS_BEHAALD Percentage credits behaald van opgenomen studiepunten

3.3 Andere verklaringen voor een differentiële studievoortgang tussen beurs- en niet-beursstudenten

In sociaal onderzoek mag men het belang van allerlei economische, culturele en sociale hulpbronnen niet onderschatten (Hermans, 2002). We menen dat, naast de factoren²² die we in bovenstaande regressie incorporeerden, er ook nog andere variabelen zijn die een rol spelen in de differentiële studievoortgang van beursstudenten en niet-beursstudenten.

Vertaald in termen van Bourdieu is het economisch kapitaal van studenten (en hun ouders) een zeer cruciale component in de verklaring van verschillen tussen beurs- en niet-beursstudenten. Het inkomen van het gezinshoofd speelt immers een grote rol in de bepaling van de studievoortgang. Naast economisch kapitaal dient men ook rekening te houden met het culturele kapitaal van studenten en hun gezinnen. Zo zijn de waardeoriëntaties van de ouders en de levensstijlkenmerken van het gezin waartoe de student behoort belangrijke verklarende factoren voor de ongelijkheid in het hoger onderwijs. Ook sociale hulpbronnen maken dat studenten zonder studietoelage een grotere kans maken op een goede studievoortgang. Zo zijn de beroepsstatus van de ouders, het gezinstype waarin de student opgroeit en het sociale netwerk invloedrijke factoren voor het studierendement van een student in het hoger onderwijs (Hermans, 2002).

Tot slot vermelden we dat de bovenstaande factoren reeds werkzaam zijn in het zowel het kleuter- als het lager- als het secundair onderwijs. Dit zorgt voor een ongelijke kwalificering van leerlingen nog voor er sprake is van hoger onderwijs. Sociale kenmerken zoals sociaal-economische afkomst (diploma, tewerkstellingssituatie en beroepsstatus van ouders), etnisch-culturele afkomst (nationaliteit bij geboorte en thuistaal van de jongeren), geslacht en gezinssituatie (één- versus tweeoudergezinnen) maken dat de ongelijkheden reeds starten bij de instap naar het kleuteronderwijs. Deze invloedrijke sociale factoren zorgen later voor vertragingen in het lager onderwijs bij de lagere sociale klassen en voor verdere segregatie doorheen het secundair onderwijs (Groenez, Nicaise, & De Rick, 2009).

---

²² i.e. geslacht, nationaliteit, vooropleiding en het hoogst behaalde diploma van de ouders

4. Evaluatie van het huidige systeem van studiefinanciering

4.1 Hoe verhouden de studietoelagen zich tot de studiekosten?

Om de overheidstussenkomsten van de Vlaamse en federale overheden te evalueren, worden deze vergeleken met de minimale directe en de indirecte studiekosten die jaarlijks door iedere student hoger onderwijs moeten gedragen worden. De performantie van het stelsel van studietoelagen voor een lage financiële draagkracht kan immers het best ingeschat worden door de studietoelagen te vergelijken met de private studiekosten (Groenez, 2003). De studiekosten zijn onderverdeeld directe en indirecte kosten. Onder directe kosten verstaan we het inschrijvingsgeld, cursussen en studieboeken, een computer en overige studiekosten. Ze hebben betrekking op de rechtstreekse kosten die moeten gemaakt worden om één academiejaar aan een hogere onderwijsinstelling te studeren. Indirecte kosten betreffen daarentegen de onrechtstreeks gemaakte kosten om te kunnen studeren; we denken hierbij aan vervoerskosten en huisvestingskosten. De gewone leefkosten zoals voeding, kleding, gezondheid en ontspanning worden in onderstaande tabel buiten beschouwing gelaten.

Tabel 36: Studiekostendekking door volledige studietoelage voor één student hoger onderwijs, academiejaar 2011-2012, Vlaanderen.

	Pendelstudent	Kotstudent
Volledige studietoelage	€ 2.174,15	€ 3.622,42
Directe studiekosten hogeschool	€ 1.254	€ 1.254
Directe studiekosten universiteit	€ 1.135	€ 1.135
Directe studiekostendekking door volledige studietoelage hogeschool	173,40%	288,90%
Directe studiekostendekking door volledige studietoelage universiteit	191,60%	319,20%
Directe en indirecte studiekosten hogeschool	€ 1.454	€ 5.308
Directe en indirecte studiekosten universiteit	€ 1.335	€ 5.189
Directe en indirecte studiekostendekking door volledige studietoelage hogeschool	149,50%	68,24%
Directe en indirecte studiekostendekking door volledige studietoelage universiteit	162,90%	69,81%

Merk op: Uit cijfers van de Afdeling Studietoelagen van de Vlaamse Overheid²³ blijkt dat aan de hogescholen slechts 29% en op de universiteiten slechts 28% van alle beursstudenten recht heeft op een volledige studietoelage (Vlaamse Overheid Afdeling School- en studietoelagen, 2012a). Door het sterk degressieve karakter van studietoelagen hebben relatief lage inkomens (zoals leefloners) geen recht op een volledige studietoelage, waardoor de werkelijke dekkingsgraad nog lager is. Het bedrag van een verminderde studietoelage bedroeg in het academiejaar 2010-2011 gemiddeld²⁴ €1.653,96 (Vlaamse Overheid Afdeling School- en studietoelagen, 2011d). Berekenen we aan de hand van dit bedrag de directe studiekostendekking, bekomen we een procentueel aantal van 131,9% voor hogeschoolstudenten en 145,7% voor universiteitsstudenten. Indien we de dekkingsgraad berekenen van de gemiddelde studietoelage ten opzichte van de directe én indirecte studiekosten, bekomen we dekkingsgraden van 113,8% voor pendelende hogeschoolstudenten; 123,9% voor pendelende universiteitsstudenten; 31,2% voor hogeschoolstudenten die op kot zitten en 31,9% voor universiteitsstudenten die op kot zitten.

We besluiten dat een volledige studietoelage voor zowel kotstudenten als pendelstudenten ruimschoots volstaat om de directe studiekosten te dekken. Voor de lage inkomensgezinnen voorziet het systeem ook in een gedeeltelijke tussenkomst in de gewone leefkosten (Cantillon, Verbist, & Segal, 2006). De indirecte kosten mee in acht genomen, toont echter een ander verhaal. We zien een grote discrepantie ontstaan tussen beursstudenten die pendelen en beursstudenten die op kot zitten. De jaarlijkse meerkost van een kot bedraagt gemiddeld zo'n €3.854; het systeem van studietoelagen treedt hierin slechts bij met een bedrag van €1.450. In de praktijk zien we slechts een gedeeltelijke tegemoetkoming voor kotstudenten. Dit omdat de oorspronkelijke bedoeling van studiefinanciering er niet in bestaat bij te treden in het levensonderhoud van de student (De Wilde et al., 2011). Voor beursstudenten die een hogere onderwijsstudie willen aanvragen waarvoor ze genoodzaakt zijn op kot te gaan, ondervinden dus geen voldoende correctie in hun toelagebedrag. De inkomensgrenzen bij de berekening van de studietoelagen en de andere maatregelen voor studiefinanciering zijn immers dezelfde als voor een thuiswonend student (Cantillon et al., 2005-2006).

Tot slot wezen we reeds op de sterke selectiviteit van studietoelagen. In termen van dekkingsgraad zien we dat deze gradueel daalt met een stijgend inkomen. Voor zelfstandige

---

²³ Zie hiervoor tabel 37 op p86 en p87

²⁴ Zie hiervoor tabel 38 op p87

studenten die deeltijds werken, van het leefloon of een langdurige werkloosheidsuitkering leven, zijn de overheidstegemoetkomingen voldoende om de studiekosten te dekken. Daarnaast speelt het aantal punten in de leefeenheid ook een rol; de studiekosten evolueren immers rechtevenredig met het aantal studenten in het gezin, terwijl de sterke rangprogressiviteit van de overheidstegemoetkomingen zorgt voor significant hogere uitkeringen voor gezinnen met meerdere hoger onderwijsstudenten. Zo blijven de tussenkomsten volledig kostendekkend voor gezinnen met minstens drie hogeschoolstudenten, ook voor hogere inkomensgezinnen (Cantillon et al., 2005).

Kortom, het huidig stelsel van studiefinanciering functioneert naar behoren voor de gemiddelde student, maar ondersteunt onvoldoende de onderwijsparticipatie van personen met een lage financiële draagkracht (Groenez, 2003).

4.2 Een analyse van het gehele systeem van studiefinanciering

Als we het geheel van indirecte onderwijstegemoetkomingen en studietoelagen beschouwen, dan mogen we besluiten dat dit globaal bevredigend is. Voor lagere-inkomensgezinnen dekt het geheel van studietoelagen, kinderbijlagen en belastingverminderingen ruimschoots de directe studiekosten, zeker als er meerdere studenten ten laste zijn. Zo komen langdurig werklozen en bijstandstrekkers in aanmerking voor een volledige studietoelage en een verhoogde kinderbijslag. En hoewel de studietoelagen sterk degressief zijn, blijven ook voor hoge en middelhoge inkomens een deel van de studie- en leefkosten gedekt door de universele kinderbijlagen en belastingverminderingen (Cantillon et al., 2005-2006).

Toch kunnen we ook enkele anomalieën en tekortkomingen opmerken in ons huidige systeem van studiefinanciering in het hoger onderwijs. Vooreerst zien we dat pas door toevoeging van kinderbijslag en belastingvoordelen, die eerder bedoeld zijn om te voorzien in het levensonderhoud van de student, gezinnen met studenten voldoende budget hebben (De Wilde et al., 2011). De eigen bijdrage van gezinnen die van een minimuminkomen moeten rondkomen, bedraagt nog steeds 20% à 26% van de geraamde studiekost (Cantillon, Verbist, Baert, & Van Dam, 2004). Een tweede tekortkoming betreft de gemiddeld zwaardere studiekost voor hogeschoolstudenten en kotstudenten waarin het systeem van studiefinanciering niet voldoende bijtreedt. Zo worden de studiekosten voor kotstudenten enkel in het geval van een zeer laag inkomen en/of bij aanwezigheid van minstens drie kotstudenten in het gezin gedekt door de overheidstegemoetkomingen (Cantillon et al., 2005). Voorts blijken de minimuminkomensgrenzen voor de toekenning van studietoelagen zo laag dat ze onder de meest gangbare armoedegrenzen liggen. Dit betekent dat zelfs gezinnen op of onder de armoedegrens geen volledige studietoelage krijgen (Cantillon et al., 2005-2006). Omdat de toegang tot het systeem van studietoelagen zo laag is, neemt de studiekost zeer snel toe voor de lagere middengroepen van de inkomensverdeling (Cantillon et al., 2004). De afwezigheid van belastingvoordelen voor bepaalde inkomensgroepen kan derhalve ook tot problemen leiden. Zo kunnen alleenstaande werklozen met één of twee studenten ten laste niet genieten van het belastingkrediet voor kinderen ten laste. Vervolgens merken we op dat de onderwijsvoorzieningen ook voor kortdurige werklozen en voltijdse minimumloners tekortschieten om de studiekosten te dekken (Cantillon et al., 2005). Voorts zien we dat het Vlaamse systeem van studiefinanciering onderhevig is aan de wetten van het Matteüseffect. Immers, door de globaal ongelijke participatie aan het hoger onderwijs resulteert de relatief sterke universaliteit van de overheidstegemoetkomingen in een erg scheve verdeling van de

onderwijsmiddelen. Veertig procent van het totale budget voor onderwijsvoorzieningen gaat naar gezinnen met een hogeschoold gezinshoofd. Gezinnen met een laaggeschoold gezinshoofd ontvangen slechts een vierde van dat budget. Het onderwijsprofijt loopt op van 12% van de totale overheidsuitgaven voor gezinnen die behoren tot het laatste inkomenskwintiel tot 34% voor gezinnen in het hoogste kwintiel (Cantillon et al., 2005-2006). Daarnaast blijkt dat de familiale solidariteit van de ouders ten aanzien van hun kinderen door het studiefinancieringssysteem hoog in het vaandel wordt gedragen. Dit heeft als groot nadeel dat de verstoring van de familiale solidariteit ernstige financiële consequenties heeft voor de studies of studieplannen van het kind. In die zin is de idee van een meer ouderonafhankelijk studiefinancieringssysteem verdedigbaar (Put, 2002).

Tenslotte halen we aan dat het systeem van studiefinanciering onderhevig is aan economische schommelingen. Zo worden studietoelagen elk academiejaar geïndexeerd aan de hand van de gezondheidsindex. Mede door de economische crisis gebeurde dit sinds 2010 niet meer daar men te maken had met een negatieve index. Men zou verwachten dat de bedragen van de studietoelagen zouden dalen. Minister van onderwijs Pascal Smet heeft dit echter kunnen verhinderen door middel van eigen financiële middelen, hetgeen er voor heeft gezorgd dat de toelagebedragen gelijk zijn gebleven (Devos, 2012).

4.3 Aanbevelingen

Zoals reeds in de inleiding vermeld, maken een aantal belangrijke verschuivingen in onze samenleving het noodzakelijk om het stelsel van studiefinanciering in Vlaanderen te herbevragen. We denken hierbij aan de aanpassing binnen het Vlaamse hoger onderwijs aan de Europese structuur van Bachelor en Master, de modularisering van het onderwijs en het aanmoedigen van de internationale mobiliteit van studenten. Ook de stijgende vraag naar levenslang leren is een belangrijke evolutie. Onze kennismaatschappij vraagt om regelmatige bijscholing en heroriëntering, en dus ook meer flexibiliteit in het studietraject. Een andere grote verandering heeft betrekking op de gezinssamenstelling en de samenlevingsvorm: de traditionele vorm van een koppel met kinderen heeft immers aan belang verloren. Het aantal alleenstaanden, eenouder- en mozaïekgezinnen neemt toe. Gezinnen zijn kleiner geworden en minder stabiel (Cantillon et al., 2005). In deze masterscriptie stelden we ons dan ook de vraag in welke mate het huidige studiefinancieringsstelsel nog toereikend was om aan de nieuwe noden tegemoet te komen.

Op basis van de bevindingen die in deze masterscriptie naar voren kwamen, wensen we een aantal aanbevelingen te formuleren omtrent de hervorming van ons huidig systeem van studiefinanciering in het hoger onderwijs.

Ten eerste bestaat er een te sterke degressiviteit van het toelagesysteem waardoor gezinnen met een zeer laag inkomen niet meer in aanmerking komen voor een volledige studietoelage (Cantillon et al., 2005). Het verdient dan ook de aanbeveling om de minimuminkomensgrenzen om in aanmerking te komen voor een studietoelage verder op te trekken (Cantillon et al., 2004). Ondanks de beleidsaanpassingen zijn jongeren wiens ouders (of zichzelf) over onvoldoende bestaansmiddelen beschikken te sterk afhankelijk van financiële tegemoetkomingen die in principe bedoeld zijn voor levensonderhoud zoals de kinderbijslag en bijstandsuitkering. Daarom pleiten we voor een verhoging van de studietoelagen en een algehele aanpassing van de studiefinanciering aan de werkelijke studiekosten en ten dele aan de kosten van het levensonderhoud van studenten (De Wilde et al., 2011). Het is immers vanuit democratiseringsoogpunt aangewezen dat de studietoelagen niet enkel de directe studiekosten dekken, maar ook een deel van de indirecte studiekosten om aldus de financiële drempel tot het hoger onderwijs te verlagen (Cantillon et al., 2005).

Gegeven de algemene aanname dat het optrekken van de minimumgrenzen en de studietoelagen een goede zaak zou zijn voor de laagste inkomensgezinnen, willen we benadrukken dat een verdere democratisering van het leerplichtonderwijs nodig is als voorafgaande voorwaarde om minder ongelijkheid ook het hoger onderwijs te realiseren (Nicaise, 2002). Het ingrijpen aan de toegangspoorten van het hoger onderwijs door middel van studietoelagen volstaat immers niet. Er moeten middelen worden vrijgemaakt voor een vroegtijdig ondersteuningbeleid van kinderen en jongeren gezien dit de meest kostenefficiënte aanpak is om de participatiegraden op te krikken (Groenez, 2003).

Voorts moeten de scheve verdelingen van de onderwijsgelden worden omgevormd en ingesteld voor een gelijke kansenbeleid (Cantillon et al., 2005). Daarnaast zouden de gemiddeld zwaardere studiekosten voor hogeschoolstudenten gecompenseerd moeten worden door het studiefinancieringssysteem (Cantillon et al., 2005). Tot slot lezen we dat er ook stemmen opgaan om een meer ouderonafhankelijk studiefinancieringssysteem op poten te zetten (Put, 2002).

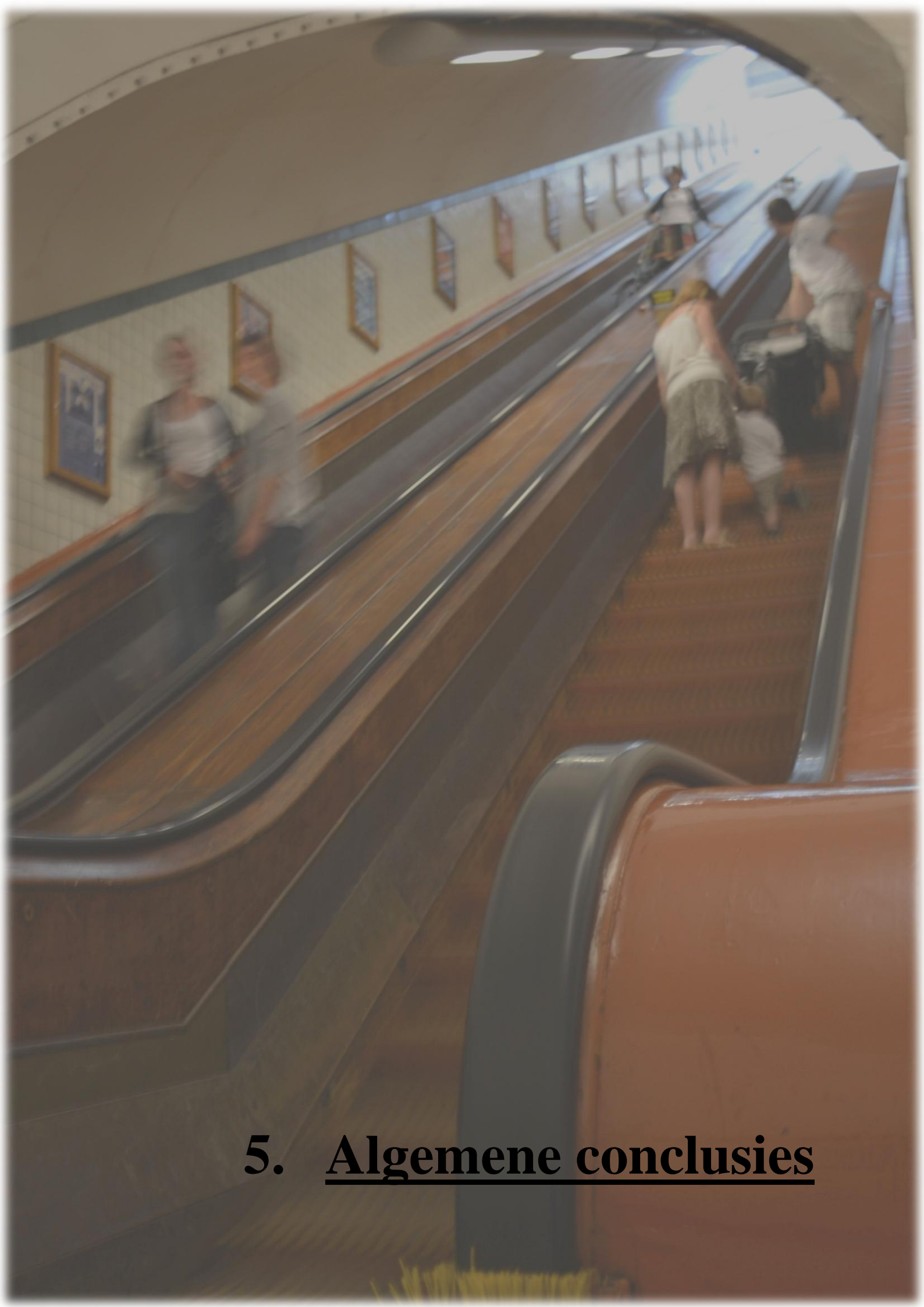
Volgens Cantillon (2005-2006) ziet het ideale systeem van studiefinanciering er als volgt uit:

- a) Een getrappt systeem van matige inschrijvingsgelden voor de basisopleidingen, uniform voor alle onderwijsinstellingen en gelijk voor alle studenten mits een sociale correctie;
- b) een basisstudiefinanciering gelijk voor iedereen die in de plaats zou kunnen komen van de kinderbijslagen en belastingverminderingen voor kinderen ten laste;
- c) een middenlengetoetste studietoelage voor studenten uit lage inkomensgezinnen waarvoor de basisfinanciering tekort schiet;
- d) een leefloon voor studenten die niet kunnen terugvallen op de familiale onderhoudsplicht

(Cantillon et al., 2005-2006).

Daarenboven zou een vijfde laag van studieleningen moeten worden toegevoegd voor bepaalde groepen van zelfstandige studenten. Dit lijkt immers het enig mogelijke instrument om een behoorlijke studiekostdekking mogelijk te maken voor zelfstandige studenten die geen beroep meer kunnen doen op de familiale solidariteit (Cantillon et al., 2005).

5. Algemene conclusies

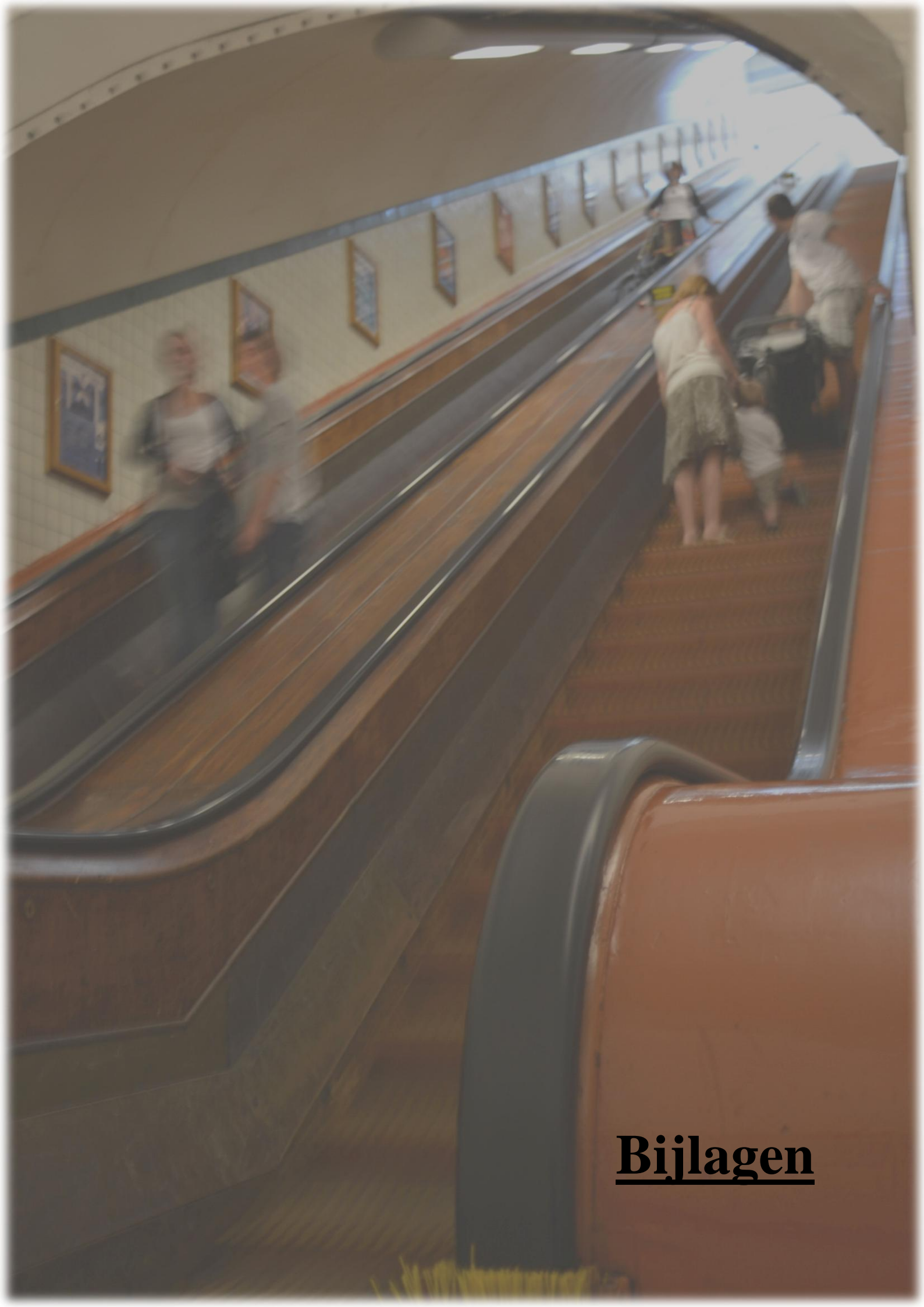
Tijdens het schetsen van de probleemstelling haalden we aan dat laaggeschooldheid in een geglobaliseerde kenniseconomie een nieuw sociaal probleem vormt. De nood aan hooggeschoolden vertaalt zich in een hogere participatie aan het hoger onderwijs. Ofschoon dit een goede zaak is, kunnen we het bestaan van hardnekkige sociale ongelijkheden binnen het hoger onderwijs niet ontkennen. We onderstreepten het belang van studiefinanciering om de democratisering binnen het hoger onderwijs te realiseren. Daarnaast zorgen bepaalde maatschappelijke processen, die de daling van de familiale solidariteit in de hand werken, ervoor dat het systeem van studiefinanciering moet herbevestigd worden. Het voorgaande mee in acht genomen, luidde onze onderzoeksvraag “*Is het huidig systeem van studiefinanciering in het hoger onderwijs over het algemeen een efficiënte strategie om ongelijkheden in het hoger onderwijs in te dijken?*”.

Vooraleer verder uit te wijden over de sterktes en zwaktes van het huidige systeem van studiefinanciering, zetten we haar belangrijkste eigenschappen op een rij. Vooreerst gingen we op zoek naar belangrijke sociologische auteurs om ons theoretisch kader vorm te geven. Zo zagen we in de stellingen van Bourdieu de ideale omschrijving van oorzaken die leiden tot ongelijkheden in het hoger onderwijs. Volgens Bourdieu zijn deze factoren allen van sociale aard en ziet hij deze vertaald in economisch, cultureel en sociaal kapitaal. Vervolgens werd de bredere historiek van het systeem van studiefinanciering in het licht gesteld en hebben we de structuur, de kost en de verdeling van de overheidstegemoetkomingen uit de doeken gedaan. Hieruit konden we besluiten dat studietoelagen inkomensdegressief zijn, rekening houden met de samenstelling van het gezin en met het al dan niet op kot gaan. Belastingvoordelen en kinderbijlagen zijn universeel en houden rekening met de rang van de student en het sociaal statuut van het gezinshoofd. Studiefinanciering is sterk gezinsgericht en de student wordt aanzien als ouderafhankelijk. Tot slot werden de nationaliteitsvoorwaarden, de studievoorwaarden en de financiële voorwaarden om toelagegerechtigd te zijn verder uitgelegd. In een volgende paragraaf berekenden we de directe en indirecte studiekosten en de leefkosten die verbonden zijn met een studie aan het hoger onderwijs. Vervolgens gingen we op zoek naar het gemiddelde profiel van een Antwerpse beursstudent. Uit cijfers kunnen we besluiten dat deze studenten vaak laaggeschoolde ouders hebben, niet afkomstig zijn uit een algemene secundaire richting op de middelbare school, dat zij vaak over een nationaliteit beschikken van buiten de Europese Unie, een minder hoog studierendement en studiesucces kennen in het hoger onderwijs en vaker zijn gehuisvest in de binnenstad. Voorts bleek dat zij veeleer kiezen voor een opleiding aan een hogeschool, hetgeen het hoger procentueel aantal

beursstudenten aan de hogescholen verklaart. Op niveau van de instellingen zagen we dat het studierendement aan de hogere onderwijsinstelling een relatie vertoont met het aandeel beursstudenten dat er ingeschreven staat. Tenslotte werden de minimum- en maximumgrenzen vertaald in het maximale netto maandloon om in aanmerking te komen voor een (al dan niet volledige) studietoelage.

Uit eerdere studies bleek dat het studierendement van een student hoger onderwijs onderhevig is aan een aantal sociale factoren. Zo formuleerden we hypothesen die beweerden dat vrouwen, Belgen, studenten zonder studietoelage en studenten die afkomstig zijn uit het algemeen secundair onderwijs een gemiddeld hoger studierendement kennen dan mannen, niet-Belgen, studenten uit het technisch en beroepsonderwijs en met een studietoelage. Deze hypothesen werden met behulp van recente data bevestigd. Aan de hand van een databestand van de Universiteit Antwerpen, onderzochten we de effecten van enkele achtergrondkenmerken op de studievoortgang van studenten. Het belangrijkste achtergrondkenmerk betrof de nationaliteit. Verder merkten we zeer hoge correlaties op tussen de achtergrondkenmerken van een student. Eventuele andere verklaringen voor een differentiële studievoortgang werden kort meegegeven.

Tot slot trachtten we aan de hand van een analyse van de studiekostendekking en de opsomming van enkele sterken en zwaktes een algemeen beeld te scheppen van het huidige Vlaamse systeem van studiefinanciering. We besloten dat de directe studiekosten worden gedekt door zowel een volledige als een gemiddelde studietoelage. De verdere uitdieping van de dekking van de indirecte kosten door de studietoelagen bracht echter aan het licht dat er geen voldoende correctie bestaat voor beursstudenten die op kot willen gaan, zij krijgen hiervoor niet voldoende middelen. We concludeerden dat het huidige systeem van studiefinanciering voor een gemiddelde student volstaat, maar dat studenten met een lage financiële draagkracht niet voldoende worden voorzien in hun noden. Voort zetten we enkele anomalieën en tekortkomingen van het studiefinancieringsstelsel op een rij waaruit we enkele aanbevelingen konden afleiden. Zo zou het wenselijk zijn dat de toelagebedragen omhoog zouden gaan en ook ten dele in het levensonderhoud van de student zouden voorzien; verder moeten ook de minimuminkomensgrenzen omhoog en is een verdere democratisering van het leerplichtonderwijs een absolute must om de sociale ongelijkheden in het hoger onderwijs te kunnen indijken.

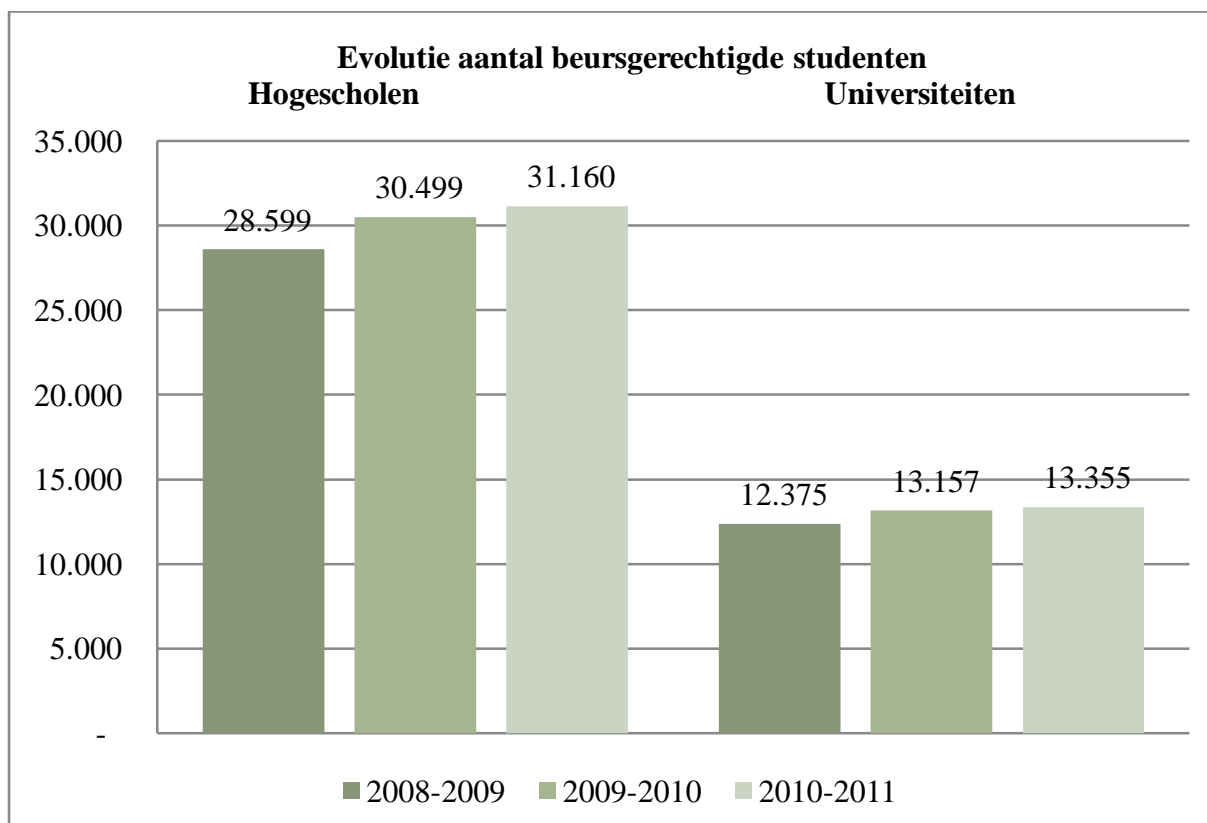
Bijlagen

Overzicht

Grafiek 1: Evolutie van het aantal beursgerechtigde studenten, academiejaar 2008-2009 tot en met academiejaar 2010-2011	55
Tabel 1: School- en studietoelagen per socio-professionele groep, academiejaar 2010-2011	55
Tabel 2: Punten leefeenheid met bijhorende maximum- en minimumgrenzen voor berekening studietoelage, academiejaar 2012-2013.....	56
Tabel 3: Jaarlijkse minimale studiekost voor een niet-beursgerechtigde hogeschoolstudent, Vlaanderen academiejaar 2011-2012.	57
Tabel 4: Aandeel beursstudenten per hogere onderwijsinstelling in Vlaanderen gerangschikt naar procentueel aantal, academiejaar 2010-2011	58
Tabel 5: Verhouding van het netto maandloon van een gezin met één kostwinnaar als bediende in de privésector ten opzichte van de minimum- en maximumgrenzen om in aanmerking te komen voor een studietoelage, academiejaar 2012-2013.	59
Tabel 6: Procentuele verhouding tussen het aantal behaalde studiepunten ten opzichte van het aantal ingeschreven studiepunten (studierendement) per geslacht, academiejaar 2009-2010..	59
Tabel 7: Procentuele verhouding tussen het aantal behaalde studiepunten ten opzichte van het aantal ingeschreven studiepunten (studierendement) volgens nationaliteit, academiejaar 2009-2010	59
Tabel 8: Procentuele verhouding tussen het aantal behaalde studiepunten ten opzichte van het aantal ingeschreven studiepunten (studierendement) volgens de laatst gekende onderwijsvorm in het secundair onderwijs, academiejaar 2009-2010.....	60
Tabel 9: Procentuele verhouding tussen het aantal behaalde studiepunten ten opzichte van het aantal ingeschreven studiepunten (studierendement) volgens studietoelage, academiejaar 2009-2010	60
Syntax en bijhorende output analyse generatiestudenten aan de Universiteit Antwerpen	61
Tabel 10: Aandeel studiestakers, generatiestudenten Universiteit Antwerpen.....	70
Tabel 11: Gemiddelde scores op twintig, generatiestudenten Universiteit Antwerpen	71
Tabel 12: Aandeel kotstudenten, generatiestudenten Universiteit Antwerpen	71
Tabel 13: Procentuele verhouding tussen het aantal behaalde studiepunten ten opzichte van het aantal ingeschreven studiepunten (studierendement), generatiestudenten Universiteit Antwerpen.....	71
Tabel 14: Aandeel beursstudenten, generatiestudenten Universiteit Antwerpen.....	72
Tabel 15: Nationaliteit, generatiestudenten Universiteit Antwerpen	73
Tabel 16: Vooropleiding, generatiestudenten Universiteit Antwerpen	73

Tabel 17: Geslacht, generatiestudenten Universiteit Antwerpen	73
Tabel 18: Hoogst behaalde diploma vader, generatiestudenten Universiteit Antwerpen.....	74
Tabel 19: Hoogst behaalde diploma moeder, generatiestudenten Universiteit Antwerpen.....	74
Tabel 20: Woonplaats, generatiestudenten Universiteit Antwerpen	75
Tabel 21: Independent Samples T-Test, generatiestudenten Universiteit Antwerpen	76
Tabel 22: Correlatie studierendement en het al dan niet hebben van een studietoelage, generatiestudenten Universiteit Antwerpen.....	77
Tabel 23: Coëfficiënten regressie 1, generatiestudenten Universiteit Antwerpen	77
Tabel 24: Correlaties studierendement en sociale/economische achtergrondkenmerken, generatiestudenten Universiteit Antwerpen.....	78
Tabel 25: Coëfficiënten regressie 2, generatiestudenten Universiteit Antwerpen.....	78
Tabel 26: Profiel generatiestudent Universiteit Antwerpen met studietoelage, studierendement	79
Tabel 27: Profiel generatiestudent Universiteit Antwerpen met studietoelage, geslacht	80
Tabel 28: Profiel generatiestudent Universiteit Antwerpen met studietoelage, nationaliteit ...	81
Tabel 29: Profiel generatiestudent Universiteit Antwerpen met studietoelage, vooropleiding	81
Tabel 30: Profiel generatiestudent Universiteit Antwerpen met studietoelage, vader hoogst behaalde diploma.....	82
Tabel 31: Profiel generatiestudent Universiteit Antwerpen met studietoelage, moeder hoogst behaalde diploma.....	82
Tabel 32: Profiel generatiestudent Universiteit Antwerpen met studietoelage, kot.....	83
Tabel 33: Profiel generatiestudent Universiteit Antwerpen met studietoelage, gemiddelde score.....	83
Tabel 34: Profiel generatiestudent Universiteit Antwerpen met studietoelage, studiestaker ...	84
Tabel 35: Profiel generatiestudent Universiteit Antwerpen met studietoelage, woonplaats	84
Tabel 36: Studiekostendekking door volledige studietoelage voor één student hoger onderwijs, academiejaar 2011-2012, Vlaanderen	85
Tabel 37: Aandeel maximale toekenningen ten opzichte van het totale aandeel beursgerechtigden per hogere onderwijsinstelling in Vlaanderen, gerangschikt naar procentueel aantal, academiejaar 2010-2011	86
Tabel 38: School- en studietoelagen per onderwijsniveau, academiejaar 2010-2011	87

Grafiek 1: Evolutie van het aantal beursgerechtigde studenten, academiejaar 2008-2009 tot en met academiejaar 2010-2011

(Vlaamse Overheid Afdeling School- en studietoelagen, 2012b)

Tabel 1: School- en studietoelagen per socio-professionele groep, academiejaar 2010-2011

	Aanvragen globaal	t.o.v. de eigen groep		Gemiddeld bedrag
		Geweigerd	Toegekend	
Ambachtsman	1,18%	21,64%	78,36%	€1.599,43
Ambtenaar	8,54%	38,98%	61,02%	€1.031,65
Arbeider	22,30%	23,07%	76,93%	€1.362,50
Bediende	29,30%	30,88%	69,12%	€1.347,09
Handelaar	5,31%	20,50%	79,50%	€1.773,26
Landbouwer	2,89%	18,33%	81,67%	€2.126,06
Met brugpensioen	1,48%	17,40%	82,60%	€1.499,55
Met pensioen	4,74%	13,09%	86,91%	€1.692,46
Onthaalouder	0,31%	10,84%	89,16%	€1.954,17
Rechthebbende op ziekte- of invaliditeitsvergoeding	5,60%	8,76%	91,24%	€1.957,69

Rechthebbers op leefloon/bestaansminimum	1,25%	5,07%	94,93%	€2.643,54
Rechthebbers op tegemoetkoming mindervaliden	0,38%	6,81%	93,19%	€2.137,46
Student hogeschool of universiteit	2,80%	12,21%	87,79%	€2.802,62
Tijdskrediet	0,29%	22,38%	77,62%	€1.956,98
Vrij beroep	3,37%	22,47%	77,53%	€1.649,47
Werkloos	7,85%	10,07%	89,93%	€2.134,92
Zonder beroep	2,42%	13,84%	86,16%	€1.955,27
Totaal	100,00%	23,27%	76,73%	

(Vlaamse Overheid Afdeling School- en studietoelagen, 2011d)

Tabel 2: Punten leefeenheid met bijhorende maximum- en minimumgrenzen voor berekening studietoelage, academiejaar 2012-2013

Punten leefeenheid	Maximumgrens	Minimumgrens
0	16.118,07	7.312,27
1	23.804,71	13.214,53
2	29.822,44	15.280,34
3	34.626,61	17.018,21
4	39.835,31	18.067,53
5	46.257,66	19.105,94
6	50.606,65	20.144,27
7	52.932,90	21.182,62
8	55.259,11	22.220,98
9	57.635,85	23.259,35
10	60.164,35	24.297,71

(Vlaamse Hogescholenraad (VLHORA) & Vlaamse Interuniversitaire Raad (VLIR), 2012)

Tabel 3: Jaarlijkse minimale studiekost voor een niet-beursgerechtigde hogeschoolstudent, Vlaanderen academiejaar 2011-2012

	Pendelstudent	Kotstudent
Directe studiekosten		
Inschrijvingsgeld	€ 579	€ 579
Cursussen en studieboeken ²⁵	€ 277	€ 277
Computer	€ 148	€ 148
Overige studiekosten ²⁶	€ 250	€ 250
Indirecte studiekosten		
Vervoerskosten ²⁷	€ 182	€ 168
Huisvestingskosten ²⁸	€ 0	€ 3.867
Overige studiekosten	€ 18	€ 19
Totale studiekost hogeschoolstudent	€ 1.454	€ 5.308
Totale studiekost universiteitsstudent	€ 1.335	€ 5.189

(Centrum voor Budgetadvies en -onderzoek (CEBUD), 2011)

²⁵ Student aan universiteit: cursussen en studieboeken + €40 per jaar

²⁶ Student aan universiteit: overige studiekosten: - €159 per jaar

²⁷ Pendelstudent komt met eigen wagen: + €3.101 per jaar; heeft Buzzy Pazz van De Lijn: - €14 per jaar

²⁸ In het geval het een eigen woning betreft: - €381 per jaar

Tabel 4: Aandeel beursstudenten per hogere onderwijsinstelling in Vlaanderen gerangschikt naar procentueel aantal, academiejaar 2010-2011

NAAM INSTELLING	Aantal ingeschreven studenten²⁹	Aantal beursstudenten	Aantal beurs t.o.v. aantal ingeschreven
Hogere Zeevaartschool	733	78	10,64%
Katholieke Universiteit Leuven	30.001	4.330	14,43%
HUB-KUBrussel	240	37	15,42%
Universiteit Gent	28.580	4.624	16,18%
Vrije Universiteit Brussel	8.878	1.594	17,95%
Groep T Internationale Hogeschool Leuven	2.280	415	18,20%
Universiteit Antwerpen	11.470	2.119	18,47%
Katholieke Hogeschool Leuven	6.493	1.224	18,85%
Hogeschool voor Wetenschap & Kunst	3.291	621	18,87%
Katholieke Hogeschool Sint- Lieven	7.120	1.354	19,02%
Universiteit Hasselt	1.498	289	19,29%
HUB-EHSAL	7.273	1.475	20,28%
Lessius Mechelen	5.937	1.211	20,40%
Hogeschool Sint-Lukas Brussel	672	140	20,83%
Arteveldehogeschool	10.403	2.234	21,47%
Transnationale Universiteit Limburg	1.366	303	22,18%
Hogeschool Gent	17.786	4.055	22,80%
Erasmushogeschool Brussel	5.131	1.182	23,04%
Katholieke Hogeschool Kempen	6.883	1.587	23,06%
Katholieke Hogeschool Z.W.-Vlaanderen	8.436	1.969	23,34%
Lessius Antwerpen	3.721	882	23,70%
Katholieke Hogeschool Brugge- Oostende	3.798	930	24,49%
Hogeschool West-Vlaanderen	5.481	1.384	25,25%
Artesis Hogeschool Antwerpen	8.256	2.163	26,20%
Plantijn-Hogeschool Antwerpen	3.665	975	26,60%
Karel de Grote-Hogeschool Antwerpen	10.146	2.741	27,02%

²⁹ Het aantal ingeschreven studenten betreft inschrijvingen met een diplomacontract. De opleidingen opgenomen in de berekening zijn de opleidingen die in aanmerking komen voor een studietoelage.

Katholieke Hogeschool Limburg	6.563	1.856	28,28%
Provinciale Hogeschool Limburg	4.807	1.426	29,67%
XIOS Hogeschool Limburg	3.117	1.062	34,07%
Totaal	82.033	13.296	16,21%

(Vlaamse Overheid Afdeling School- en studietoelagen, 2012a)

Tabel 5: Verhouding van het netto maandloon van een gezin met één kostwinnaar als bediende in de privésector ten opzichte van de minimum- en maximumgrenzen om in aanmerking te komen voor een studietoelage, academiejaar 2012-2013

	Aantal punten in de leefeenheid	Minimaal netto maandloon	Maximaal netto maandloon
Koppel + één student	2	€1.397,26	€1.943,88
Koppel + twee kinderen³⁰	3	€1.522,78	€2.202,92
Koppel + drie kinderen³¹	4	€1.591,41	€2.569,05

Tabel 6: Procentuele verhouding tussen het aantal behaalde studiepunten ten opzichte van het aantal ingeschreven studiepunten (studierendement) per geslacht, academiejaar 2009-2010

Geslacht	Studierendement
Mannelijk	74,33%
Vrouwelijk	82,12%

Tabel 7: Procentuele verhouding tussen het aantal behaalde studiepunten ten opzichte van het aantal ingeschreven studiepunten (studierendement) volgens nationaliteit, academiejaar 2009-2010

Nationaliteit	Studierendement
Belg	79,13%
EU³²	69,64%
Niet-EU	68,64%

³⁰ Waarvan één student

³¹ Waarvan één student

³² Deze variabele is exclusief Belgische nationaliteit.

Tabel 8: Procentuele verhouding tussen het aantal behaalde studiepunten ten opzichte van het aantal ingeschreven studiepunten (studierendement) volgens de laatst gekende onderwijsvorm in het secundair onderwijs, academiejaar 2009-2010

Secundair onderwijs	Studierendement
ASO	83,95%
BSO	52,21%
KSO	73,42%
TSO	72,34%
Andere³³	69,89%

Tabel 9: Procentuele verhouding tussen het aantal behaalde studiepunten ten opzichte van het aantal ingeschreven studiepunten (studierendement) volgens studietoelage, academiejaar 2009-2010

Studietoelage	Studierendement
Heeft een studietoelage ontvangen	74,28%
Heeft geen studietoelage ontvangen	79,80%

(Cel Gegevensbeheer Ministerie van Onderwijs en Vorming, 2012).

³³ In deze categorie zitten o.a. de opleidingen Gemeenschappelijk Secundair Onderwijs en het Hoger Beroepsonderwijs en de studenten die hun diploma secundair onderwijs in het buitenland behaald hebben.

Syntax en bijhorende output analyse generatiestudenten aan de Universiteit Antwerpen

* We selecteren enkel de generatiestudenten die meer dan 53 studiepunten hebben opgenomen.

```
COMPUTE FILTER_$ = (GENSTUDENT = 1).
```

```
FILTER BY FILTER_$.
```

```
EXECUTE.
```

```
COMPUTE FILTER_$ = (OPNAMESTUDIEPUNT_CAT = 1).
```

```
FILTER BY FILTER_$.
```

```
EXECUTE.
```

* Vooropleiding secundair onderwijs analyseren.

```
RECODE SECSTUDIES_OMSCHRIJVING
```

```
('2e lj 3e gr Economie-moderne talen ASO'='1 Economie-moderne talen')
```

```
('2e lj 3e gr Economie wetenschappen ASO'='1 Economie-wetenschappen')
```

```
('2e lj 3e gr Economie-wiskunde ASO'='1 Economie-wiskunde')
```

```
('2e lj 3e gr Grieks-Latijn ASO'='1 Grieks-Latijn')
```

```
('2e lj 3e gr Grieks-moderne talen ASO'='1 Grieks-moderne talen')
```

```
('2e lj 3e gr Grieks-wetenschappen ASO'='1 Grieks-wetenschappen')
```

```
('2e lj 3e gr Grieks-wiskunde ASO'='1 Grieks-wiskunde')
```

```
('2e lj 3e gr Humane wetenschappen ASO'='1 Humane wetenschappen')
```

```
('2e lj 3e gr Latijn-moderne talen ASO'='1 Latijn-moderne talen')
```

```
('2e lj 3e gr Latijn-wetenschappen ASO'='1 Latijn-wetenschappen')
```

```
('2e lj 3e gr Latijn-wiskunde ASO'='1 Latijn-wiskunde')
```

```
('2e lj 3e gr Menswetenschappen ASO'='1 Menswetenschappen')
```

```
('2e lj 3e gr Mod. talen-wetenschappen ASO'='1 Moderne talen-wetenschappen')
```

```
('2e lj 3e gr Moderne talen-topsport ASO'='1 Moderne talen-topsport')
```

```
('2e lj 3e gr Moderne talen-wiskunde ASO'='1 Moderne talen-wiskunde')
```

```
('2e lj 3e gr Rudolf Steinerpedagogie ASO'='1 Steinerpedagogie')
```

```
('2e lj 3e gr Sport-wetenschappen ASO'='1 Sportwetenschappen')
```

```
('2e lj 3e gr Wetenschappen-sport ASO'='1 Wetenschappen-sport')
```

```
('2e lj 3e gr Wetenschappen-topsport ASO'='1 Wetenschappen-topsport')
```

```
('2e lj 3e gr Wetenschappen-wiskunde ASO'='1 Wetenschappen-wiskunde')
```

```
('2e lj 3e gr Yeshiva ASO'='1 Yeshiva')
```

('3e lj 3e gr Bijzond. wetensch. vorm. ASO'='1 Bijzondere wetensch. vorming').

EXECUTE.

```
DO IF ONDERWIJSVORM='ASO'.
  COMPUTE SECSTUDIES_OMSCHRIJVING= 4.
ELSE IF ONDERWIJSVORM='KSO'.
  COMPUTE SECSTUDIES_OMSCHRIJVING= 3.
ELSE IF ONDERWIJSVORM='TSO'.
  COMPUTE SECSTUDIES_OMSCHRIJVING= 2.
ELSE IF ONDERWIJSVORM='BSO'.
  COMPUTE SECSTUDIES_OMSCHRIJVING= 1.
ELSE IF ONDERWIJSVORM='Wallonië'.
  COMPUTE SECSTUDIES_OMSCHRIJVING= 5.
ELSE IF ONDERWIJSVORM='baccalaure'.
  COMPUTE SECSTUDIES_OMSCHRIJVING= 7.
ELSE IF ONDERWIJSVORM='europees'.
  COMPUTE SECSTUDIES_OMSCHRIJVING= 6.
ELSE IF ONDERWIJSVORM='examencomm'.
  COMPUTE SECSTUDIES_OMSCHRIJVING= 7.
ELSE IF ONDERWIJSVORM='Onbekend'.
  COMPUTE SECSTUDIES_OMSCHRIJVING= 7.
ELSE IF ONDERWIJSVORM='VOL'.
  COMPUTE SECSTUDIES_OMSCHRIJVING= 7.
ELSE IF ONDERWIJSVORM='BuSO'.
  COMPUTE SECSTUDIES_OMSCHRIJVING= 7.
ELSE IF ONDERWIJSVORM='Buitenland'.
  COMPUTE SECSTUDIES_OMSCHRIJVING= 7.
END IF.
EXECUTE.
```

VAL LAB SECSTUDIES_OMSCHRIJVING

1 'BSO'

2 'TSO'

3 'KSO'

4 'ASO'

5 'Wallonië'

6 'Buitenland'

7 'Andere'.

VARIABLE LABELS SECSTUDIES_OMSCHRIJVING 'ONDERWIJSVORM
gehercodeerd'.

EXECUTE.

* We vragen van elke variabele (die we eventueel zullen gebruiken) een frequentietabel op.

FREQ VAR=

STUDIESTAKER

EXCELLENT

KOT

PERC_CREDITS_BEHAALD

CBEURS_CSTUDIEBEURS

ONDERWIJSVORM

SECSTUDIES_OMSCHRIJVING

EU

CGESL_CGESLACHT

VADERHOOGSTBEHAALDEDIPLOMA

MOEDERHOOGSTBEHAALDEDIPLOMA

TGEM_POSTNUMMER.

* Hercoderen van studierendement in categorieën van vijf procent.

RECODE PERC_CREDITS_BEHAALD

(0 thru 0.049=1)

(0.050 thru 0.099=2)

(0.10 thru 0.149=3)

(0.15 thru 0.199=4)

(0.20 thru 0.249=5)

(0.25 thru 0.299=6)

(0.30 thru 0.349=7)
(0.35 thru 0.399=8)
(0.40 thru 0.449=9)
(0.45 thru 0.499=10)
(0.50 thru 0.549=11)
(0.55 thru 0.599=12)
(0.60 thru 0.649=13)
(0.65 thru 0.699=14)
(0.70 thru 0.749=15)
(0.75 thru 0.799=16)
(0.80 thru 0.849=17)
(0.85 thru 0.899=18)
(0.90 thru 0.949=19)
(0.95 thru 1.00=20)

INTO recPERC_CREDITS_BEHAALD.

VARIABLE LABELS recPERC_CREDITS_BEHAALD 'PERC_CREDITS_BEHAALD
gehercodeerd'.

VAL LAB recPERC_CREDITS_BEHAALD

1 'Tussen 0% en 5%'
2 'Tussen 5% en 10%'
3 'Tussen 10% en 15%'
4 'Tussen 15% en 20%'
5 'Tussen 20% en 25%'
6 'Tussen 25% en 30%'
7 'Tussen 30% en 35%'
8 'Tussen 35% en 40%'
9 'Tussen 40% en 45%'
10 'Tussen 45% en 50%'
11 'Tussen 50% en 55%'
12 'Tussen 55% en 60%'
13 'Tussen 60% en 65%'
14 'Tussen 65% en 70%'
15 'Tussen 70% en 75%'

16 'Tussen 75% en 80%'

17 'Tussen 80% en 85%'

18 'Tussen 85% en 90%'

19 'Tussen 90% en 95%'

20 'Tussen 95% en 100%'.

VARIABLE LABELS recPERC_CREDITS_BEHAALD 'PERC_CREDITS_BEHAALD
gehercodeerd'.

EXECUTE.

* Hercoderen van hoogst behaalde diploma's vader en moeder in vijf categorieën.

DO IF VaderHoogstbehaaldediploma = 'Geen diploma'.

COMPUTE VaderHoogsteDiploma = 0.

ELSE IF VaderHoogstbehaaldediploma = 'Lager onderwijs '.

COMPUTE VaderHoogsteDiploma = 1.

ELSE IF VaderHoogstbehaaldediploma = 'Algemeen Lager Sec. Ond.'.

COMPUTE VaderHoogsteDiploma = 2.

ELSE IF VaderHoogstbehaaldediploma = 'Beroeps Lager Sec. Ond.'.

COMPUTE VaderHoogsteDiploma = 2.

ELSE IF VaderHoogstbehaaldediploma = 'Buitengewoon Lager Sec. Ond.'.

COMPUTE VaderHoogsteDiploma = 2.

ELSE IF VaderHoogstbehaaldediploma = 'Kunst Lager Sec. Ond.'.

COMPUTE VaderHoogsteDiploma = 2.

ELSE IF VaderHoogstbehaaldediploma = 'Technisch Lager Sec. Ond.'.

COMPUTE VaderHoogsteDiploma = 2.

ELSE IF VaderHoogstbehaaldediploma = 'Algemeen Hoger Sec. Ond.'.

COMPUTE VaderHoogsteDiploma = 3.

ELSE IF VaderHoogstbehaaldediploma = 'Beroeps Hoger Sec. Ond.'.

COMPUTE VaderHoogsteDiploma = 3.

ELSE IF VaderHoogstbehaaldediploma = 'Buitengewoon Hoger Sec. Ond.'.

COMPUTE VaderHoogsteDiploma = 3.

ELSE IF VaderHoogstbehaaldediploma = 'Kunst Hoger Sec. Ond.'.

COMPUTE VaderHoogsteDiploma = 3.

ELSE IF VaderHoogstbehaaldediploma = 'Technisch Hoger Sec. Ond.'.

```

COMPUTE VaderHoogsteDiploma = 3.
ELSE IF VaderHoogstbehaaldediploma = 'Hoger Ond. voor Sociale Prom.'.
COMPUTE VaderHoogsteDiploma = 4.
ELSE IF VaderHoogstbehaaldediploma = 'Hoger Onderwijs kort/1 cyclus'.
COMPUTE VaderHoogsteDiploma = 4.
ELSE IF VaderHoogstbehaaldediploma = 'Hoger Onderwijs lang/2 cycli'.
COMPUTE VaderHoogsteDiploma = 4.
ELSE IF VaderHoogstbehaaldediploma = 'Universitair onderwijs'.
COMPUTE VaderHoogsteDiploma = 5.
END IF.
EXECUTE.

```

```

VAL LAB VaderHoogsteDiploma
0 'Geen diploma'
1 'Lager onderwijs'
2 'Secundaire studie korte cyclus afgewerkt'
3 'Secundaire studie volledige cyclus afgewerkt'
4 'Hogeschoolonderwijs'
5 'Universitair onderwijs'.
VARIABLE LABELS VaderHoogsteDiploma 'VADERHOOGSTBEHAALDEDIPLOMA
gehercodeerd'.
EXECUTE.

```

```

DO IF MoederHoogstbehaaldediploma = 'Geen diploma'.
COMPUTE MoederHoogsteDiploma = 0.
ELSE IF MoederHoogstbehaaldediploma = 'Lager onderwijs '.
COMPUTE MoederHoogsteDiploma = 1.
ELSE IF MoederHoogstbehaaldediploma = 'Technisch Lager Sec. Ond.'.
COMPUTE MoederHoogsteDiploma = 2.
ELSE IF MoederHoogstbehaaldediploma = 'Algemeen Lager Sec. Ond.'.
COMPUTE MoederHoogsteDiploma = 2.
ELSE IF MoederHoogstbehaaldediploma = 'Beroeps Lager Sec. Ond.'.
COMPUTE MoederHoogsteDiploma = 2.
ELSE IF MoederHoogstbehaaldediploma = 'Buitengewoon Lager Sec. Ond.'.

```

```

COMPUTE MoederHoogsteDiploma = 2.
ELSE IF MoederHoogstbehaaldediploma = 'Kunst Lager Sec. Ond.'.
COMPUTE MoederHoogsteDiploma = 2.
ELSE IF MoederHoogstbehaaldediploma = 'Algemeen Hoger Sec. Ond.'.
COMPUTE MoederHoogsteDiploma = 3.
ELSE IF MoederHoogstbehaaldediploma = 'Kunst Hoger Sec. Ond.'.
COMPUTE MoederHoogsteDiploma = 3.
ELSE IF MoederHoogstbehaaldediploma = 'Technisch Hoger Sec. Ond.'.
COMPUTE MoederHoogsteDiploma = 3.
ELSE IF MoederHoogstbehaaldediploma = 'Beroeps Hoger Sec. Ond.'.
COMPUTE MoederHoogsteDiploma = 3.
ELSE IF MoederHoogstbehaaldediploma = 'Buitengewoon Hoger Sec. Ond.'.
COMPUTE MoederHoogsteDiploma = 3.
ELSE IF MoederHoogstbehaaldediploma = 'Hoger Ond. voor Sociale Prom.'.
COMPUTE MoederHoogsteDiploma = 4.
ELSE IF MoederHoogstbehaaldediploma = 'Hoger Onderwijs kort/1 cyclus'.
COMPUTE MoederHoogsteDiploma = 4.
ELSE IF MoederHoogstbehaaldediploma = 'Hoger Onderwijs lang/2 cycli'.
COMPUTE MoederHoogsteDiploma = 4.
ELSE IF MoederHoogstbehaaldediploma = 'Universitair onderwijs'.
COMPUTE MoederHoogsteDiploma = 5.
END IF.
EXECUTE.

```

```

VAL LAB MoederHoogsteDiploma
0 'Geen diploma'
1 'Lager onderwijs'
2 'Secundaire studie korte cyclus afgewerkt'
3 'Secundaire studie volledige cyclus afgewerkt'
4 'Hogeschoolonderwijs'
5 'Universitair onderwijs'.
VARIABLE LABELS MoederHoogsteDiploma
'MOEDERHOOGSTBEHAALDEDIPLOMA gehercodeerd'.
EXECUTE.

```

* Postcodes per provincie zetten. Antwerpen: provincie/grootstad/stad.

RECODE TGEM_POSTNUMMER

(1000 thru 1299=0)

(1300 thru 1499=1)

(1500 thru 1999=2)

(3000 thru 3499=2)

(3500 thru 3999=3)

(4000 thru 4999=4)

(5000 thru 5999=5)

(6000 thru 6599=6)

(7000 thru 7999=6)

(6600 thru 6999=7)

(8000 thru 8999=8)

(9000 thru 9999=9)

(2000=10)

(2018=10)

(2020=10)

(2030=10)

(2040=11)

(2050=11)

(2060=11)

(2100=11)

(2140=11)

(2170=11)

(2180=11)

(2600=11)

(2610=11)

(2660=11)

(2070=12)

(2110=12)

(2150=12)

(2160=12)

(2200 thru 2590=12)

(2620 thru 2650=12)

(2800 thru 2990=12)

(ELSE=SYSMIS)

INTO recTGEM_POSTNUMMER.

VARIABLE LABELS recTGEM_POSTNUMMER 'TGEM_POSTNUMMER gehercodeerd
per provincie, Antwerpen in detail'.

VAL LAB recTGEM_POSTNUMMER

0 'Brussels Hoofdstedelijk Gewest'

1 'Waals-Brabant'

2 'Vlaams-Brabant'

3 'Limburg'

4 'Luik'

5 'Namen'

6 'Henegouwen'

7 'Luxemburg'

8 'West-Vlaanderen'

9 'Oost-Vlaanderen'

10 'Stad Antwerpen'

11 'Grootstad Antwerpen'

12 'Provincie Antwerpen zonder (groot)stad'.

EXECUTE.

* Alle onafhankelijke variabelen in een regressie moeten minimaal van intervalniveau zijn. We hercoderen dan ook CGESL_CGESLACHT en CBEURS_CSTUDIEBEURS. Andere ordinale variabelen hebben vijf of meer categorieën.

RECODE CGESL_CGESLACHT (1=0) (2=1) (ELSE=SYSMIS) INTO

recCGESL_CGESLACHT.

VAL LAB recCGESL_CGESLACHT

0 'Man'

1 'Vrouw'.

VARIABLE LABELS recCGESL_CGESLACHT 'geslacht dummy 0=man en 1=vrouw'.

EXECUTE.

RECODE CBEURS_CSTUDIEBEURS (0=0) (1=0) (2 thru 9=1) (ELSE=SYSMIS) INTO
recCBEURS_CSTUDIEBEURS.

VAL LAB recCBEURS_CSTUDIEBEURS

0 'Wel een studietoelage ontvangen'

1 'Geen studietoelage ontvangen'.

VARIABLE LABELS recCBEURS_CSTUDIEBEURS 'Studietoelage ontvangen? 0=ja,
1=neen'.

EXECUTE.

*** We vragen nogmaals van elke variabele (die we effectief gaan gebruiken) een
frequentietabel ter controle.**

FREQ VAR=

STUDIESTAKER

EXCELLENT

KOT

recPERC_CREDITS_BEHAALD

recCBEURS_CSTUDIEBEURS

EU

SECSTUDIES_OMSCHRIJVING

recCGESL_CGESLACHT

VaderHoogsteDiploma

MoederHoogsteDiploma

recTGEM_POSTNUMMER.

Tabel 10: Aandeel studiestakers, generatiestudenten Universiteit Antwerpen

STUDIESTAKER					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	.00 Geen studiestaker/studiewissel	7958	78,3	78,3	78,3
	el				
	1,00 Studiewissel	540	5,3	5,3	83,6
	2,00 Studiestaker	1665	16,4	16,4	100,0
	Total	10163	100,0	100,0	

Tabel 11: Gemiddelde scores op twintig, generatiestudenten Universiteit Antwerpen

EXCELLENT					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	,00 Lager dan 13	7659	75,4	75,4	75,4
	1,00 Tussen 13 en 15	1853	18,2	18,2	93,6
	2,00 Hoger of gelijk aan 15	651	6,4	6,4	100,0
	Total	10163	100,0	100,0	

Tabel 12: Aandeel kotstudenten, generatiestudenten Universiteit Antwerpen

KOT					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	,00 Geen kot	7875	77,5	77,5	77,5
	1,00 Wel kot	2288	22,5	22,5	100,0
	Total	10163	100,0	100,0	

Tabel 13: Procentuele verhouding tussen het aantal behaalde studiepunten ten opzichte van het aantal ingeschreven studiepunten (studierendement), generatiestudenten Universiteit Antwerpen

recPERC_CREDITS_BEHAALD					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1,00 Tussen 0% en 5%	949	9,3	9,3	9,3
	2,00 Tussen 5% en 10%	309	3,0	3,0	12,4
	3,00 Tussen 10% en 15%	357	3,5	3,5	15,9
	4,00 Tussen 15% en 20%	272	2,7	2,7	18,6
	5,00 Tussen 20% en 25%	342	3,4	3,4	22,0
	6,00 Tussen 25% en 30%	227	2,2	2,2	24,2
	7,00 Tussen 30% en 35%	278	2,7	2,7	26,9
	8,00 Tussen 35% en 40%	213	2,1	2,1	29,0

9,00 Tussen 40% en 45%	264	2,6	2,6	31,6
10,00 Tussen 45% en 50%	200	2,0	2,0	33,6
11,00 Tussen 50% en 55%	295	2,9	2,9	36,5
12,00 Tussen 55% en 60%	215	2,1	2,1	38,6
13,00 Tussen 60% en 65%	326	3,2	3,2	41,8
14,00 Tussen 65% en 70%	230	2,3	2,3	44,1
15,00 Tussen 70% en 75%	367	3,6	3,6	47,7
16,00 Tussen 75% en 80%	285	2,8	2,8	50,5
17,00 Tussen 80% en 85%	477	4,7	4,7	55,2
18,00 Tussen 85% en 90%	342	3,4	3,4	58,6
19,00 Tussen 90% en 95%	798	7,9	7,9	66,4
20,00 Tussen 95% en 100%	3408	33,5	33,6	100,0
Total	10154	99,9	100,0	
Missing System	9	,1		
Total	10163	100,0		

Tabel 14: Aandeel beursstudenten, generatiestudenten Universiteit Antwerpen

		recCBEURS_CSTUDIEBEURS			
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	,00 Wel een studietoelage ontvangen	2266	22,3	22,3	22,3
	1,00 Geen studietoelage ontvangen	7897	77,7	77,7	100,0
Total		10163	100,0	100,0	

Tabel 15: Nationaliteit, generatiestudenten Universiteit Antwerpen

		EU			
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	0 Buiten de EU	190	1,9	1,9	1,9
	1 Binnen de EU	9973	98,1	98,1	100,0
Total		10163	100,0	100,0	

Tabel 16: Vooropleiding, generatiestudenten Universiteit Antwerpen

		SECSTUDIES_OMSCHRIJVING			
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1 BSO	30	,3	,3	,3
	2 TSO	567	5,6	5,6	5,9
	3 KSO	84	,8	,8	6,7
	4 ASO	8412	82,8	82,8	89,5
	5 Wallonië	12	,1	,1	89,6
	6 Buitenland	11	,1	,1	89,7
	7 Andere	1047	10,3	10,3	100,0
	Total	10163	100,0	100,0	

Tabel 17: Geslacht, generatiestudenten Universiteit Antwerpen

		recCGESL_CGESLACHT			
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	,00 Man	4642	45,7	45,7	45,7
	1,00 Vrouw	5521	54,3	54,3	100,0
Total		10163	100,0	100,0	

Tabel 18: Hoogst behaalde diploma vader, generatiestudenten Universiteit Antwerpen

		VaderHoogsteDiploma			
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	.00 Geen diploma	169	1,7	2,9	2,9
	1,00 Lager onderwijs	110	1,1	1,9	4,9
	2,00 Secundaire studie korte cyclus afgewerkt	491	4,8	8,6	13,4
	3,00 Secundaire studie volledige cyclus afgewerkt	1761	17,3	30,7	44,1
	4,00 Hogeschoolonderwijs	1475	14,5	25,7	69,8
	5,00 Universitair onderwijs	1730	17,0	30,2	100,0
	Total	5736	56,4	100,0	
Missing	System	4427	43,6		
Total		10163	100,0		

Tabel 19: Hoogst behaalde diploma moeder, generatiestudenten Universiteit Antwerpen

		MoederHoogsteDiploma			
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	.00 Geen diploma	177	1,7	3,0	3,0
	1,00 Lager onderwijs	90	,9	1,5	4,6
	2,00 Secundaire studie korte cyclus afgewerkt	452	4,4	7,7	12,3
	3,00 Secundaire studie volledige cyclus afgewerkt	1823	17,9	31,2	43,5
	4,00 Hogeschoolonderwijs	2164	21,3	37,0	80,5
	5,00 Universitair onderwijs	1138	11,2	19,5	100,0
	Total	5844	57,5	100,0	
Missing	System	4319	42,5		
Total		10163	100,0		

Tabel 20: Woonplaats, generatiestudenten Universiteit Antwerpen

		recTGEM_POSTNUMMER			
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	.00 Brussels	8	,1	,1	,1
	Hoofdstedelijk Gewest				
	1,00 Waals-Brabant	4	,0	,0	,1
	2,00 Vlaams-Brabant	168	1,7	1,8	1,9
	3,00 Limburg	192	1,9	2,0	3,9
	4,00 Luik	4	,0	,0	4,0
	5,00 Namen	2	,0	,0	4,0
	6,00 Henegouwen	3	,0	,0	4,0
	7,00 Luxemburg	3	,0	,0	4,1
	8,00 West-Vlaanderen	88	,9	,9	5,0
	9,00 Oost-Vlaanderen	544	5,4	5,8	10,8
	10,00 Stad Antwerpen	604	5,9	6,4	17,2
	11,00 Grootstad	1898	18,7	20,1	37,3
	Antwerpen				
	12,00 Provincie	5921	58,3	62,7	100,0
	Antwerpen zonder				
	(groot)stad				
	Total	9439	92,9	100,0	
Missing	System	724	7,1		
Total		10163	100,0		

* Algemene verschillen tussen beursstudenten en niet-beursstudenten: gemiddeld studierendement / gemiddelde resultaten / studiestaker of studiewissel. Betrouwbaarheidsinterval 95%.

T-TEST GROUPS=recCBEURS_CSTUDIEBEURS(0 1)

/MISSING=ANALYSIS

/VARIABLES= PERC_CREDITS_BEHAALD EXCELLENT STUDIESTAKER

/CRITERIA=CI(.95).

Tabel 21: Independent Samples T-Test, generatiestudenten Universiteit Antwerpen

Group Statistics					
recCBEURS_CSTUDIE					
BEURS Studietoelage					
ontvangen? 0=ja,					
	1=neen	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
PERC_CREDITS_BEH	,00 Wel een	2266	,5619	,37883	,00796
AALD Percentage	studietoelage				
credits behaald van	ontvangen				
opgenomen	1,00 Geen	7897	,6631	,35897	,00404
studiepunten	studietoelage				
	ontvangen				
EXCELLENT	,00 Wel een	2266	,2224	,51891	,01090
Gemiddelde score	studietoelage				
	ontvangen				
	1,00 Geen	7897	,3357	,60026	,00675
	studietoelage				
	ontvangen				
STUDIESTAKER	,00 Wel een	2266	,4201	,77944	,01637
Studiestakers en	studietoelage				
studiewissels	ontvangen				
	1,00 Geen	7897	,3695	,74187	,00835
	studietoelage				
	ontvangen				

* Regressie stap 1: Studierendement (afhankelijke variabele) en studiebeurs (onafhankelijke variabele).

REGRESSION

```

/DESCRIPTIVES MEAN STDDEV CORR SIG N
/MISSING LISTWISE
/STATISTICS COEFF OUTS R ANOVA
/CRITERIA=PIN(.05) POUT(.10)
/NOORIGIN
/DEPENDENT PERC_CREDITS_BEHAALD
/METHOD=ENTER recCBEURS_CSTUDIEBEURS
/SAVE ZPRED.
    
```

Tabel 22: Correlatie studierendement en het al dan niet hebben van een studietoelage, generatiestudenten Universiteit Antwerpen

Correlations			
		PERC_CREDITS_BEHAALD	recCBEURS_CSTUDIEBEURS
Pearson Correlation	PERC_CREDITS_BEHAALD	1,000	,115
	recCBEURS_CSTUDIEBEURS	,115	1,000

Tabel 23: Coëfficiënten regressie 1, generatiestudenten Universiteit Antwerpen

Coefficients ^a						
Model		Unstandardized Coefficients		Standardized	t	Sig.
		B	Std. Error	Coefficients		
1	(Constant)	,562	,008		73,583	,000
	recCBEURS_CSTUDIE BEURS Studietoelage ontvangen? 0=ja, 1=neen	,101	,009	,115	11,680	,000

a. Dependent Variable: PERC_CREDITS_BEHAALD Percentage credits behaald van opgenomen studiepunten

* Regressie stap 2: Alle sociale en economische achtergrondkenmerken (onafhankelijke variabelen) bijvoegen één layer.

REGRESSION

/DESCRIPTIVES MEAN STDDEV CORR SIG N

/MISSING LISTWISE

/STATISTICS COEFF OUTS R ANOVA

/CRITERIA=PIN(.05) POUT(.10)

/NOORIGIN

/DEPENDENT PERC_CREDITS_BEHAALD

/METHOD=ENTER recCBEURS_CSTUDIEBEURS recCGESL_CGESLACHT EU

SECSTUDIES_OMSCHRIJVING VaderHoogsteDiploma MoederHoogsteDiploma

/SAVE ZPRED.

Tabel 24: Correlaties studierendement en sociale/economische achtergrondkenmerken, generatiestudenten Universiteit Antwerpen

		Correlations						
		PERC_CREDI	recCBEURS_C	recCGESL_C	SECSTUDIE			
		TS_BEHAALD	STUDIEBEURS	GESLACHT	EU	S_OMSCHRI	VaderHoogsteD	MoederHoog
						JVING	iploma	steDiploma
Pearson	PERC_CREDITS_BEHAALD	1,000	,123	,110	,114	-,073	,180	,201
Correlation	recCBEURS_CSTUDIEBEURS	,123	1,000	,016	,144	,129	,250	,240
	recCGESL_CGESLACHT	,110	,016	1,000	-,025	,063	-,033	-,027
	EU	,114	,144	-,025	1,000	-,027	,030	,055
	SECSTUDIES_OMSCHRIJVING	-,073	,129	,063	-,027	1,000	,020	-,030
	VaderHoogsteDiploma	,180	,250	-,033	,030	,020	1,000	,566
	MoederHoogsteDiploma	,201	,240	-,027	,055	-,030	,566	1,000

Tabel 25: Coëfficiënten regressie 2, generatiestudenten Universiteit Antwerpen

		Coefficients ^a				
Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients		
		B	Std. Error	Beta	t	Sig.
1	(Constant)	,177	,044		4,033	,000
	recCBEURS_CSTUDIEBEURS Studietoelage ontvangen? 0=ja, 1=neen	,056	,012	,064	4,736	,000
	recCGESL_CGESLACHT geslacht dummy 0=man en 1=vrouw	,088	,009	,123	9,649	,000
	EU	,274	,037	,095	7,389	,000
	SECSTUDIES_OMSCHRIJVING	-,029	,004	-,085	-6,559	,000
	ONDERWIJSVORM gehercodeerd					
	VaderHoogsteDiploma	,028	,005	,094	6,019	,000
	VADERHOOGSTBEHAALDEDIPLOMA gehercodeerd					
	MoederHoogsteDiploma	,041	,005	,128	8,213	,000
	MOEDERHOOGSTBEHAALDEDIPLOMA gehercodeerd					

a. Dependent Variable: PERC_CREDITS_BEHAALD Percentage credits behaald van opgenomen studiepunten

* Kruistabellen: profiel UA-generatiestudent met studietoelage.

CROSSTABS

```

/TABLES=recPERC_CREDITS_BEHAALD recCGESL_CGESLACHT EU
SECSTUDIES_OMSCHRIJVING VaderHoogsteDiploma MoederHoogsteDiploma KOT
EXCELLENT STUDIESTAKER recTGEM_POSTNUMMER BY
recCBEURS_CSTUDIEBEURS
/FORMAT=AVALUE TABLES
/STATISTICS=CHISQ CORR
/CELLS=COUNT COLUMN
/COUNT ROUND CELL.

```

Tabel 26: Profiel generatiestudent Universiteit Antwerpen met studietoelage, studierendement

			recCBEURS_CSTUDIEBEURS		
			,00 Wel een studietoelage ontvangen	1,00 Geen studietoelage ontvangen	Total
recPERC_CREDITS_B	1,00 Tussen 0% en 5%	Count	331	618	949
EHAALD		% within recCBEURS_CSTUDIEBEURS	14,6%	7,8%	9,3%
	2,00 Tussen 5% en 10%	Count	85	224	309
		% within recCBEURS_CSTUDIEBEURS	3,8%	2,8%	3,0%
	3,00 Tussen 10% en 15%	Count	92	265	357
		% within recCBEURS_CSTUDIEBEURS	4,1%	3,4%	3,5%
	4,00 Tussen 15% en 20%	Count	64	208	272
		% within recCBEURS_CSTUDIEBEURS	2,8%	2,6%	2,7%
	5,00 Tussen 20% en 25%	Count	74	268	342
		% within recCBEURS_CSTUDIEBEURS	3,3%	3,4%	3,4%
	6,00 Tussen 25% en 30%	Count	63	164	227
		% within recCBEURS_CSTUDIEBEURS	2,8%	2,1%	2,2%
	7,00 Tussen 30% en 35%	Count	64	214	278
		% within recCBEURS_CSTUDIEBEURS	2,8%	2,7%	2,7%
	8,00 Tussen 35% en 40%	Count	57	156	213
		% within recCBEURS_CSTUDIEBEURS	2,5%	2,0%	2,1%
	9,00 Tussen 40% en 45%	Count	62	202	264
		% within recCBEURS_CSTUDIEBEURS	2,7%	2,6%	2,6%
	10,00 Tussen 45% en	Count	45	155	200

50%	% within recCBEURS_CSTUDIEBEURS	2,0%	2,0%	2,0%
11,00 Tussen 50% en	Count	83	212	295
55%	% within recCBEURS_CSTUDIEBEURS	3,7%	2,7%	2,9%
12,00 Tussen 55% en	Count	43	172	215
60%	% within recCBEURS_CSTUDIEBEURS	1,9%	2,2%	2,1%
13,00 Tussen 60% en	Count	87	239	326
65%	% within recCBEURS_CSTUDIEBEURS	3,8%	3,0%	3,2%
14,00 Tussen 65% en	Count	55	175	230
70%	% within recCBEURS_CSTUDIEBEURS	2,4%	2,2%	2,3%
15,00 Tussen 70% en	Count	96	271	367
75%	% within recCBEURS_CSTUDIEBEURS	4,2%	3,4%	3,6%
16,00 Tussen 75% en	Count	60	225	285
80%	% within recCBEURS_CSTUDIEBEURS	2,7%	2,9%	2,8%
17,00 Tussen 80% en	Count	85	392	477
85%	% within recCBEURS_CSTUDIEBEURS	3,8%	5,0%	4,7%
18,00 Tussen 85% en	Count	89	253	342
90%	% within recCBEURS_CSTUDIEBEURS	3,9%	3,2%	3,4%
19,00 Tussen 90% en	Count	161	637	798
95%	% within recCBEURS_CSTUDIEBEURS	7,1%	8,1%	7,9%
20,00 Tussen 95% en	Count	568	2840	3408
100%	% within recCBEURS_CSTUDIEBEURS	25,1%	36,0%	33,6%
Total	Count	2264	7890	10154
	% within recCBEURS_CSTUDIEBEURS	100,0%	100,0%	100,0%

Tabel 27: Profiel generatiestudent Universiteit Antwerpen met studietoelage, geslacht

		recCBEURS_CSTUDIEBEURS			
		,00 Wel een studietoelage ontvangen	1,00 Geen studietoelage ontvangen	Total	
recCGESL_CGESLACHT	,00 Man	Count	1041	3601	4642
		% within recCBEURS_CSTUDIEBEURS	45,9%	45,6%	45,7%
	1,00	Count	1225	4296	5521
	Vrouw	% within recCBEURS_CSTUDIEBEURS	54,1%	54,4%	54,3%
Total		Count	2266	7897	10163
		% within recCBEURS_CSTUDIEBEURS	100,0%	100,0%	100,0%

Tabel 28: Profiel generatiestudent Universiteit Antwerpen met studietoelage, nationaliteit

			recCBEURS_CSTUDIEBEURS		
			,00 Wel een studietoelage ontvangen	1,00 Geen studietoelage ontvangen	Total
EU	0 Buiten de EU	Count	106	84	190
		% within recCBEURS_CSTUDIEBEURS	4,7%	1,1%	1,9%
	1 Binnen de EU	Count	2160	7813	9973
		% within recCBEURS_CSTUDIEBEURS	95,3%	98,9%	98,1%
Total		Count	2266	7897	10163
		% within recCBEURS_CSTUDIEBEURS	100,0%	100,0%	100,0%

Tabel 29: Profiel generatiestudent Universiteit Antwerpen met studietoelage, vooropleiding

			recCBEURS_CSTUDIEBEURS		
			,00 Wel een studietoelage ontvangen	1,00 Geen studietoelage ontvangen	Total
SECSTUDIES_OMSCH	1 BSO	Count	22	8	30
RIJVING		% within recCBEURS_CSTUDIEBEURS	1,0%	,1%	,3%
	2 TSO	Count	222	345	567
		% within recCBEURS_CSTUDIEBEURS	9,8%	4,4%	5,6%
	3 KSO	Count	23	61	84
		% within recCBEURS_CSTUDIEBEURS	1,0%	,8%	,8%
	4 ASO	Count	1868	6544	8412
		% within recCBEURS_CSTUDIEBEURS	82,4%	82,9%	82,8%
	5 Wallonië	Count	2	10	12
		% within recCBEURS_CSTUDIEBEURS	,1%	,1%	,1%
	6 Buitenland	Count	1	10	11
		% within recCBEURS_CSTUDIEBEURS	,0%	,1%	,1%
	7 Andere	Count	128	919	1047
		% within recCBEURS_CSTUDIEBEURS	5,6%	11,6%	10,3%
Total		Count	2266	7897	10163
		% within recCBEURS_CSTUDIEBEURS	100,0%	100,0%	100,0%

Tabel 30: Profiel generatiestudent Universiteit Antwerpen met studietoelage, vader hoogst behaalde diploma

			recCBEURS_CSTUDIEBEURS		
			,00 Wel een studietoelage ontvangen	1,00 Geen studietoelage ontvangen	Total
VaderHoogsteDiploma	,00 Geen diploma	Count	94	75	169
		% within recCBEURS_CSTUDIEBEURS	7,9%	1,7%	2,9%
	1,00 Lager onderwijs	Count	60	50	110
		% within recCBEURS_CSTUDIEBEURS	5,0%	1,1%	1,9%
	2,00 Secundaire studie korte cyclus afgewerkt	Count	161	330	491
		% within recCBEURS_CSTUDIEBEURS	13,5%	7,3%	8,6%
	3,00 Secundaire studie volledige cyclus afgewerkt	Count	455	1306	1761
		% within recCBEURS_CSTUDIEBEURS	38,1%	28,8%	30,7%
	4,00 Hogeschoolonderwijs	Count	217	1258	1475
		% within recCBEURS_CSTUDIEBEURS	18,2%	27,7%	25,7%
	5,00 Universitair onderwijs	Count	207	1523	1730
		% within recCBEURS_CSTUDIEBEURS	17,3%	33,5%	30,2%
Total		Count	1194	4542	5736
		% within recCBEURS_CSTUDIEBEURS	100,0%	100,0%	100,0%

Tabel 31: Profiel generatiestudent Universiteit Antwerpen met studietoelage, moeder hoogst behaalde diploma

			recCBEURS_CSTUDIEBEURS		
			,00 Wel een studietoelage ontvangen	1,00 Geen studietoelage ontvangen	Total
MoederHoogsteDiploma	,00 Geen diploma	Count	108	69	177
		% within recCBEURS_CSTUDIEBEURS	8,5%	1,5%	3,0%
	1,00 Lager onderwijs	Count	47	43	90
		% within recCBEURS_CSTUDIEBEURS	3,7%	,9%	1,5%
	2,00 Secundaire studie korte cyclus afgewerkt	Count	137	315	452
		% within recCBEURS_CSTUDIEBEURS	10,8%	6,9%	7,7%
	3,00 Secundaire studie volledige cyclus afgewerkt	Count	504	1319	1823
		% within recCBEURS_CSTUDIEBEURS	39,6%	28,9%	31,2%
	4,00 Hogeschoolonderwijs	Count	336	1828	2164

		recCBEURS_CSTUDIEBEURS		
		,00 Wel een studietoelage ontvangen	1,00 Geen studietoelage ontvangen	Total
	% within recCBEURS_CSTUDIEBEURS	26,4%	40,0%	37,0%
5,00 Universitair onderwijs	Count	141	997	1138
	% within recCBEURS_CSTUDIEBEURS	11,1%	21,8%	19,5%
Total	Count	1273	4571	5844
	% within recCBEURS_CSTUDIEBEURS	100,0%	100,0%	100,0%

Tabel 32: Profiel generatiestudent Universiteit Antwerpen met studietoelage, kot

		recCBEURS_CSTUDIEBEURS			
		,00 Wel een studietoelage ontvangen	1,00 Geen studietoelage ontvangen	Total	
KOT	,00 Geen kot	Count	1899	5976	7875
	% within recCBEURS_CSTUDIEBEURS	83,8%	75,7%	77,5%	
	1,00 Wel kot	Count	367	1921	2288
	% within recCBEURS_CSTUDIEBEURS	16,2%	24,3%	22,5%	
Total	Count	2266	7897	10163	
	% within recCBEURS_CSTUDIEBEURS	100,0%	100,0%	100,0%	

Tabel 33: Profiel generatiestudent Universiteit Antwerpen met studietoelage, gemiddelde score

		recCBEURS_CSTUDIEBEURS			
		,00 Wel een studietoelage ontvangen	1,00 Geen studietoelage ontvangen	Total	
EXCELLENT	,00 Lager dan 13	Count	1871	5788	7659
	% within recCBEURS_CSTUDIEBEURS	82,6%	73,3%	75,4%	
	1,00 Tussen 13 en 15	Count	286	1567	1853
	% within recCBEURS_CSTUDIEBEURS	12,6%	19,8%	18,2%	
	2,00 Hoger of gelijk aan 15	Count	109	542	651
	% within recCBEURS_CSTUDIEBEURS	4,8%	6,9%	6,4%	
Total	Count	2266	7897	10163	
	% within recCBEURS_CSTUDIEBEURS	100,0%	100,0%	100,0%	

Tabel 34: Profiel generatiestudent Universiteit Antwerpen met studietoelage, studiestaker

		recCBEURS_CSTUDIEBEURS			
		,00 Wel een studietoelage ontvangen	1,00 Geen studietoelage ontvangen	Total	
STUDIESTAKER	,00 Geen	Count	1726	6232	7958
	studiestaker/studiewissel	% within recCBEURS_CSTUDIEBEURS	76,2%	78,9%	78,3%
	1,00 Studiewissel	Count	128	412	540
		% within recCBEURS_CSTUDIEBEURS	5,6%	5,2%	5,3%
	2,00 Studiestaker	Count	412	1253	1665
		% within recCBEURS_CSTUDIEBEURS	18,2%	15,9%	16,4%
Total		Count	2266	7897	10163
		% within recCBEURS_CSTUDIEBEURS	100,0%	100,0%	100,0%

Tabel 35: Profiel generatiestudent Universiteit Antwerpen met studietoelage, woonplaats

		recCBEURS_CSTUDIEBEURS			
		,00 Wel een studietoelage ontvangen	1,00 Geen studietoelage ontvangen	Total	
recTGEM_POSTNUMMER	,00 Brussels	Count	3	5	8
	Hoofdstedelijk Gewest	% within recCBEURS_CSTUDIEBEURS	,1%	,1%	,1%
	1,00 Waals-Brabant	Count	1	3	4
		% within recCBEURS_CSTUDIEBEURS	,0%	,0%	,0%
	2,00 Vlaams-Brabant	Count	24	144	168
		% within recCBEURS_CSTUDIEBEURS	1,1%	2,0%	1,8%
	3,00 Limburg	Count	51	141	192
		% within recCBEURS_CSTUDIEBEURS	2,3%	2,0%	2,0%
	4,00 Luik	Count	1	3	4
		% within recCBEURS_CSTUDIEBEURS	,0%	,0%	,0%
	5,00 Namen	Count	0	2	2
		% within recCBEURS_CSTUDIEBEURS	,0%	,0%	,0%
	6,00 Henegouwen	Count	0	3	3
		% within recCBEURS_CSTUDIEBEURS	,0%	,0%	,0%
	7,00 Luxemburg	Count	0	3	3
		% within recCBEURS_CSTUDIEBEURS	,0%	,0%	,0%
	8,00 West-Vlaanderen	Count	17	71	88
		% within recCBEURS_CSTUDIEBEURS	,8%	1,0%	,9%

9,00 Oost-Vlaanderen	Count	136	408	544
	% within recCBEURS_CSTUDIEBEURS	6,0%	5,7%	5,8%
10,00 Stad Antwerpen	Count	222	382	604
	% within recCBEURS_CSTUDIEBEURS	9,8%	5,3%	6,4%
11,00 Grootstad	Count	643	1255	1898
Antwerpen	% within recCBEURS_CSTUDIEBEURS	28,5%	17,5%	20,1%
12,00 Provincie	Count	1158	4763	5921
Antwerpen zonder (groot)stad	% within recCBEURS_CSTUDIEBEURS	51,3%	66,3%	62,7%
Total	Count	2256	7183	9439
	% within recCBEURS_CSTUDIEBEURS	100,0%	100,0%	100,0%

Tabel 36: Studiekostendekking door volledige studietoelage voor één student hoger onderwijs, academiejaar 2011-2012, Vlaanderen

	Pendelstudent	Kotstudent
Volledige studietoelage	€ 2.174,15	€ 3.622,42
Directe studiekosten hogeschool	€ 1.254	€ 1.254
Directe studiekosten universiteit	€ 1.135	€ 1.135
Directe studiekostendekking door volledige studietoelage hogeschool	173,40%	288,90%
Directe studiekostendekking door volledige studietoelage universiteit	191,60%	319,20%
Directe en indirecte studiekosten hogeschool	€ 1.454	€ 5.308
Directe en indirecte studiekosten universiteit	€ 1.335	€ 5.189
Directe en indirecte studiekostendekking door volledige studietoelage hogeschool	149,50%	68,24%
Directe en indirecte studiekostendekking door volledige studietoelage universiteit	162,90%	69,81%

Tabel 37: Aandeel maximale toekenningen ten opzichte van het totale aandeel beursgerechtigden per hogere onderwijsinstelling in Vlaanderen, gerangschikt naar procentueel aantal, academiejaar 2010-2011

Universiteiten				
NAAM INSTELLING	Maximale toelage	Andere categorieën	Totaal	max. STL
Universiteit Hasselt	58	235	293	20%
HUB-KUBrussel	8	29	37	22%
Katholieke Universiteit Leuven	1.060	3.283	4.343	24%
Universiteit Gent	1.290	3.352	4.642	28%
transnationale Universiteit Limburg	85	220	305	28%
Universiteit Antwerpen	665	1.460	2.125	31%
Vrije Universiteit Brussel	591	1.019	1.610	37%
Totaal	3.757	9.598	13.355	28%

(Vlaamse Overheid Afdeling School- en studietoelagen, 2012a)

Hogescholen				
NAAM INSTELLING	Maximale toelage	Andere categorieën	Totaal	max. STL
Katholieke Hogeschool Limburg	456	1.407	1.863	24%
XIOS Hogeschool Limburg	261	805	1.066	24%
Provinciale Hogeschool Limburg	355	1.083	1.438	25%
Katholieke Hogeschool Kempen	393	1.198	1.591	25%
Katholieke Hogeschool Sint- Lieven	338	1.022	1.360	25%
Katholieke Hogeschool Zuid- West- Vlaanderen	510	1.474	1.984	26%
Hogeschool West-Vlaanderen	358	1.032	1.390	26%
Katholieke Hogeschool Brugge- Oostende	248	689	937	26%
Katholieke Hogeschool Leuven	332	900	1.232	27%
Hogeschool voor Wetenschap & Kunst	169	457	626	27%
Arteveldehogeschool Gent	626	1.622	2.248	28%
Groep T - Internationale Hogeschool	117	299	416	28%

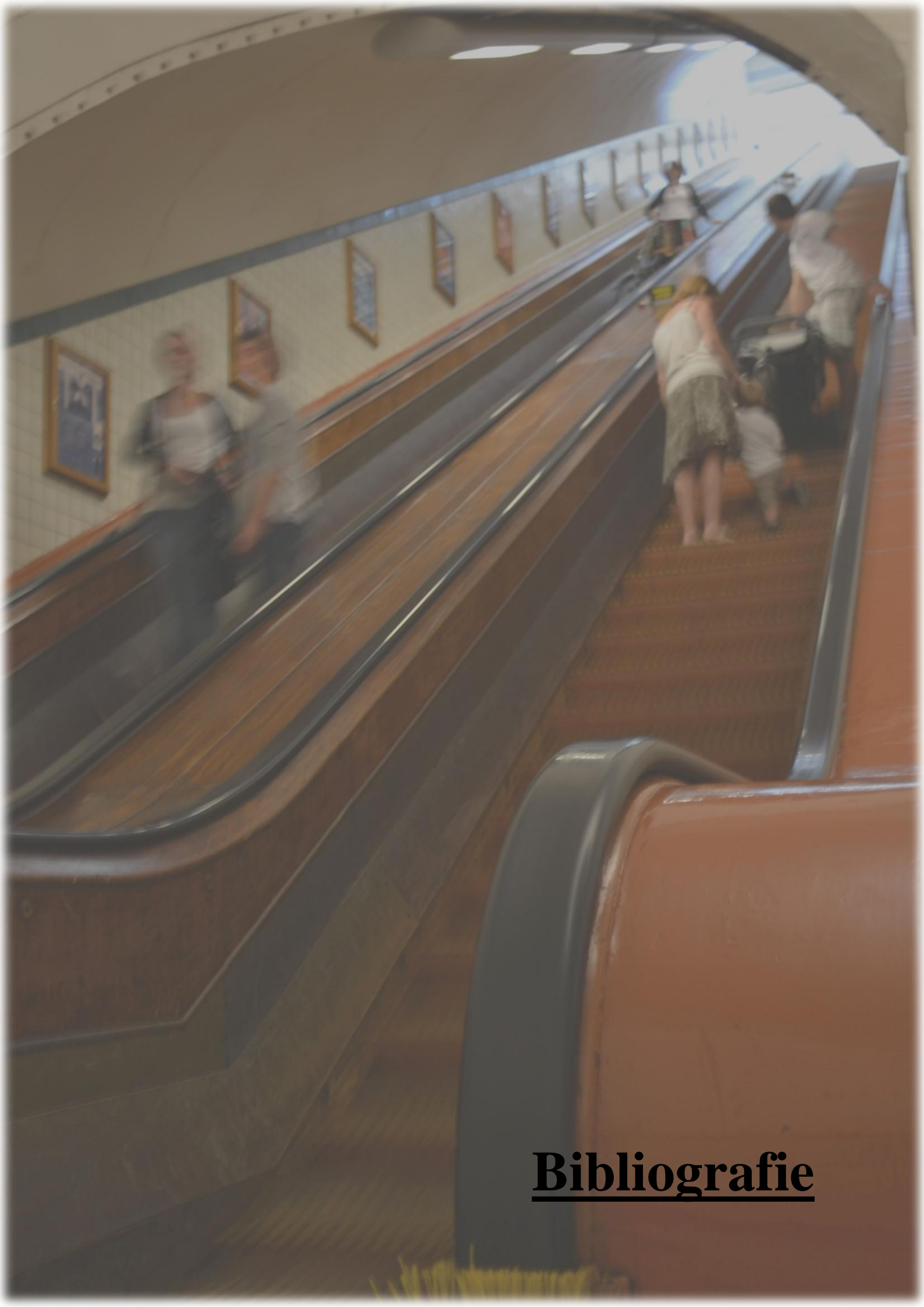
Leuven				
Hogeschool Gent	1.201	2.889	4.090	29%
Lessius Antwerpen	262	622	884	30%
Hogere Zeevaartschool Oostende	24	56	80	30%
Lessius Mechelen	373	842	1.215	31%
Karel de Grote-Hogeschool Katholieke Hogeschool Antwerpen	851	1.903	2.754	31%
Plantijn-Hogeschool van de provincie Antwerpen	319	666	985	32%
Hogeschool Sint-Lukas Brussel	47	93	140	34%
Erasmushogeschool Brussel	400	786	1.186	34%
HUB-EHSAL	518	977	1.495	35%
Artesis Hogeschool Antwerpen	785	1.395	2.180	36%
Totaal	8.943	22.217	31.160	29%

(Vlaamse Overheid Afdeling School- en studietoelagen, 2012a)

Tabel 38: School- en studietoelagen per onderwijsniveau, academiejaar 2010-2011

	Aantal aanvragen	Toegekend		Geweigerd om financiële of andere reden		Toegekend	Gemiddelde toelage
Kleuter	69.036	52.040	75,38%	10.758	15,58%	€4.429.644	85,12
Lager	124.914	101.681	81,40%	15.049	12,05%	€12.255.250	120,53
Secundair	156.811	123.676	78,87%	22.658	14,45%	€49.131.019	397,26
Hoger	62.037	44.798	72,21%	13.451	21,68%	€74.094.098	1.653,96
Totaal	414.965	323.519	77,96%	62.272	15,01%	141.615.797	

(Vlaamse Overheid Afdeling School- en studietoelagen, 2011c)

Bibliografie

- Cantillon, B., Verbergt, G., & Van den Bosch, K. (2009). Sociale Ongelijkheden in het Vlaamse onderwijs: tien jaar later. In Centrum voor Sociaal Beleid Herman Deleeck (Ed.), (pp. 8). Antwerpen.
- Cantillon, B., Verbist, G., Baert, S., & Van Dam, R. (2004). Studietoelagen té selectief? In Centrum voor Sociaal Beleid Herman Deleeck (Ed.), (pp. 11). Antwerpen: Universiteit Antwerpen.
- Cantillon, B., Verbist, G., & Segal, I. (2005). Student in de 21e eeuw, studiefinanciering voor het hoger onderwijs in Vlaanderen. In Vlaamse Gemeenschap Departement Onderwijs (Ed.).
- Cantillon, B., Verbist, G., & Segal, I. (2005-2006). Dekken de voorzieningen voor hoger onderwijs de studiekosten? Een doorlichting van de studiefinanciering in Vlaanderen. *Tijdschrift voor Onderwijs en Onderwijsbeleid*, 4(5), 368-388.
- Cantillon, B., Verbist, G., & Segal, I. (2006). Student in de 21e eeuw, Studiefinanciering voor het hoger onderwijs in Vlaanderen. In Centrum voor Sociaal Beleid Herman Deleeck (Ed.), (pp. 35): Departement Onderwijs en Vorming van het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap.
- Cel Gegevensbeheer Ministerie van Onderwijs en Vorming. (2012). *Cijfers Studierendement 2009-2010*. Brussel: Mouha, Tessa.
- Centrum voor Budgetadvies en -onderzoek (CEBUD). (2011). Wat kost een student? (pp. 24).
- De Wilde, M., De Groof, M., Carpentier, S., & Torfs, D. (2011). Studenten en het recht op maatschappelijke integratie of het recht op maatschappelijke hulp (pp. 238): Centrum voor Sociaal Beleid Herman Deleeck, LUCAS, Onderzoeksgroep Sociale concurrentie en Recht aan de University of Antwerp Law Research School.
- Ontwerp van Decreet betreffende de studiefinanciering van de Vlaamse Gemeenschap (2007).
- Devos, R. (2012). [Indexering studietoelagen hoger onderwijs].

- Groenez, S. (2003). De opbrengstvoet van investeringen in het hoger onderwijs: een verkennend onderzoek. In HIVA & K.U. Leuven (Eds.), *OBPWO-project* (pp. 3-22): Vlaams minister van Onderwijs en Vorming.
- Groenez, S., Nicaise, I., & De Rick, K. (2009). De ongelijke weg door het onderwijs. In L. Vanderleyden, M. Callens & J. Noppe (Eds.), *De Sociale Staat van Vlaanderen 2009* (pp. 466). Brussel: Diensten voor het Algemeen Regeringsbeleid en Studiedienst van de Vlaamse Regering.
- Groenez, S., Van den Brande, I., & Nicaise, I. (2002). Cijferboek sociale ongelijkheid in het Vlaamse onderwijs. In D. J. Hermans (Ed.), *Een verkennend onderzoek op de Panelstudie van Belgische Huishoudens* (Vol. 8, pp. 37-51). Leuven: Cel voor Analyse van Onderwijsloopbanen steunpunt LOA.
- Hermans, D. J. (2002). Democratisering van het onderwijs in Vlaanderen (pp. 35). Leuven: Loopbanen doorheen onderwijs naar Arbeidsmarkt (LOA) en Cel voor analyse van onderwijsloopbanen.
- Katholieke Universiteit Leuven. (2007). Onderwijslexicon, from <https://www.kuleuven.be/onderwijslexicon/index.php?zoeker=generatiestudent>
- Nicaise, I. (2002). Vader heeft het geld op de rooster geteld, financiële drempels in het Vlaamse hoger onderwijs. *Tijdschrift voor Hoger Onderwijs en Management*, 9(5), 8.
- Put, J. (2002). Kanttekeningen door Johan Put, reacties op discussietekst studiedag 26/04/02: Instituut Sociaal Recht K.U. Leuven.
- Rombaut, K., Cantillon, B., & Verbist, G. (2006). Determinanten van de differentiële slaagkansen in het hoger onderwijs. In Centrum voor Sociaal Beleid Herman Deleeck (Ed.), (pp. 60). Antwerpen: Universiteit Antwerpen.
- Studiedienst van de Vlaamse Regering. (2009). Overheidsuitgaven per student in het hoger onderwijs, in US dollarequivalenten. In MVG OND & OESO (Eds.).

Vlaams ministerie van Onderwijs en Vorming Afdeling Studietoelagen. (2011). *Handleiding bij de toepassing van het decreet van 8 juni 2007 betreffende de studiefinanciering en het besluit van de Vlaamse regering van 7 september 2007 betreffende de studiefinanciering van de Vlaamse Gemeenschap.*

Vlaamse Hogescholenraad (VLHORA), & Vlaamse Interuniversitaire Raad (VLIR). (2012). Centen voor Studenten, wegwijz in het studentenstatuut, from <http://www.centenvoorstudenten.be/apps.aspx?smid=1929>

Vlaamse Onderwijsraad (VLOR). (2009). Advies over het sociaal statuut van de student (pp. 11). Brussel.

Vlaamse Overheid Afdeling School- en studietoelagen. (2011a). De toelagen voor studenten hoger onderwijs. *Voorwaarden, aanvragen, veelgestelde vragen*, from <http://www.ond.vlaanderen.be/studietoelagen/brochure11-12/toelagenperonderwijsniveau/hogeronderwijs/>

Vlaamse Overheid Afdeling School- en studietoelagen. (2011b). Historisch overzicht van de studiefinanciering door de overheid. *Voorwaarden, aanvragen, veelgestelde vragen*, from <http://www.ond.vlaanderen.be/studietoelagen/beleidsinfo/historiek.htm>

Vlaamse Overheid Afdeling School- en studietoelagen. (2011c). School- en studietoelagen academiejaar 2010-2011. *Voorwaarden, aanvragen, veelgestelde vragen*

Vlaamse Overheid Afdeling School- en studietoelagen. (2011d). School- en studietoelagen per onderwijsniveau en per socio-professionele groep. Brussel.

Vlaamse Overheid Afdeling School- en studietoelagen. (2012a). Aantal toekenningen per instelling, per academiejaar, per verblijfstype, per financieringstype. Brussel.

Vlaamse Overheid Afdeling School- en studietoelagen. (2012b). Evolutie beurs- en bijnabeursstudenten tov ingeschreven studenten. *Voorwaarden, aanvragen, veelgestelde vragen*, from <http://www.ond.vlaanderen.be/studietoelagen/beleidsinfo/>

Wartenbergh, F., Brukx, D., van den Broek, A., Jacobs, J., Pass, J., Hogeling, L., & van Klinger, M. (2009). *Studentenmonitor Vlaanderen, socio-economische kenmerken van studenten in het hoger onderwijs* (pp. 184). Brussel: Departement Onderwijs en Vorming.

Weyns, W. (2009). *Sociologische auteurs*. Leuven: ACCO.